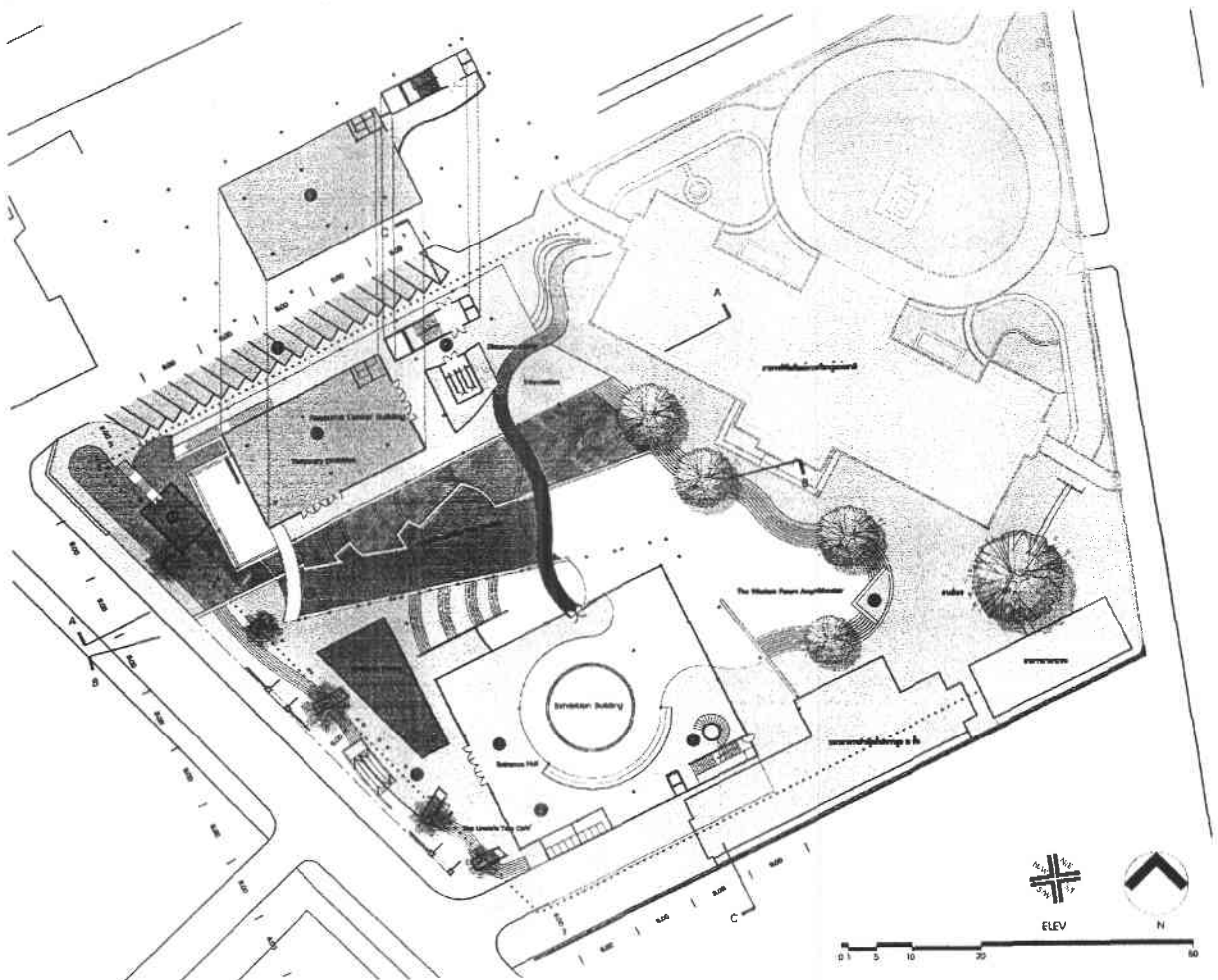

อาคารกระทรวงพาณิชย์เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของกรมศิลปากรที่ได้ระบุอาคาร เพื่อขอขึ้นทะเบียนเพียงอาคารกระทรวงพาณิชย์และรั้วโดยรอบเท่านั้น อาคารนอกจากนั้นไม่ได้ทำการขึ้นทะเบียน

ดังนั้น จึงทำการทบทวนอาคารที่ก่อสร้างในยุคหลังเพื่อความสวยงาม และการใช้งานใหม่เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ จนไปถึงการเปิดมุมมองและจัดทำภูมิสถาปัตยกรรมเพื่อส่งเสริมตัวอาคาร พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ โดยมีการใช้พื้นที่เพื่อจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม ศูนย์ทรัพยากรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานพิพิธภัณฑ์ ร้านค้าพิพิธภัณฑ์ ร้านอาหาร สวนบริการ คลังนิทรรศการ ห้องเครื่องงานระบบ

ภาพที่ 5.34

การปรับปรุงพื้นที่โดยรอบอาคารพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

ที่มา: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2548.

ภาพที่ 5.35

ภูมิทัศน์ภายหลังการปรับปรุงพื้นที่พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

ที่มา: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2548.

3. ลักษณะกายภาพภายในอาคาร

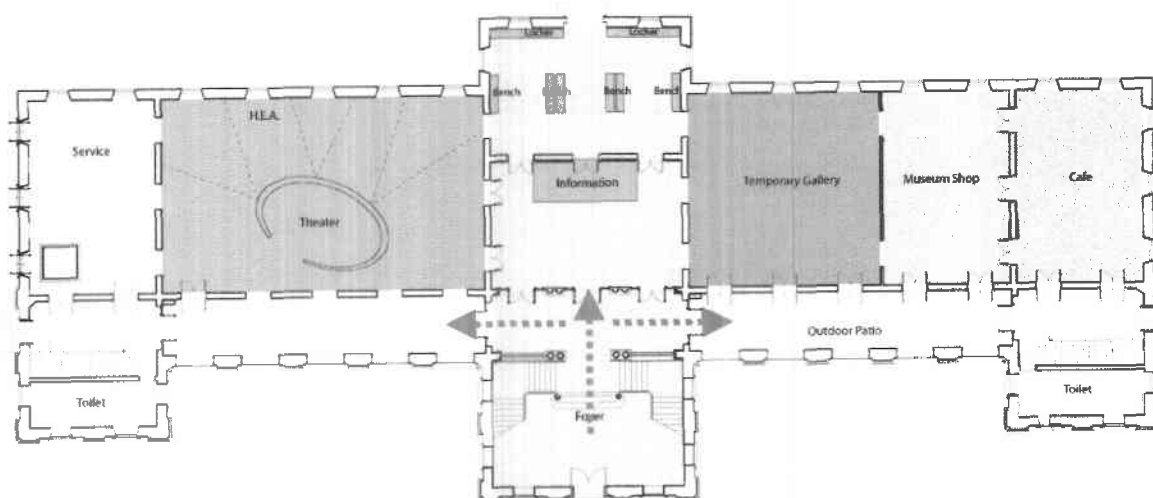
ลักษณะการใช้งานพื้นที่ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ จะเป็นการใช้อาคารเพื่อจัดนิทรรศการถาวร ซึ่งมีเนื้อหาเล่าเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมาของประเทศไทย โดยส่วนพื้นที่ซึ่งเป็นงานบริการ ส่วนจัดกิจกรรม ส่วนจัดสัมมนา ส่วนคลัง ส่วนสำนักงาน และร้านอาหาร จะถูกนำไปใส่ไว้ในอาคารหลังใหม่ที่จะทำการก่อสร้างเพิ่มเติมในภายหลัง

1) ทางเข้า – ออก (ภายใน)

ทางเข้าออกของผู้เข้าชมเป็นแบบทางเดียว เพื่อควบคุมความปลอดภัย โดยแยกทางเข้าออกของเจ้าหน้าที่ไว้บริเวณด้านข้างของอาคาร ซึ่งอยู่ติดกับส่วนบริการทางด้านซ้ายของอาคาร โดยเมื่อผู้เข้าชมเข้าสู่ภายในจะพบกับบันไดชนาบ 2 ด้าน และระเบียบทางเดินเพื่อแยกไปสู่จุดซื้อบัตรและรับฝากจุดฝากของ ร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกทางด้านขวาของอาคาร หรือห้องนิทรรศการทางด้านซ้ายของอาคาร

ภาพที่ 5.36

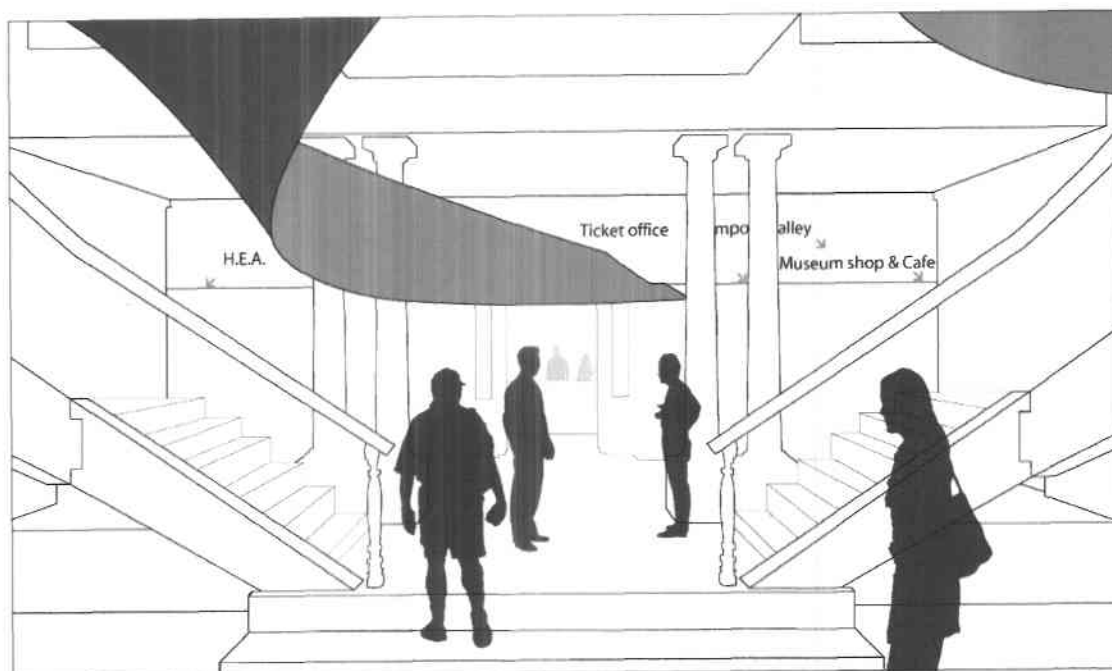
บริเวณทางเข้า – ออกภายในอาคาร

ที่มา: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2548.

ภาพที่ 5.37

ทัศนียภาพบริเวณทางเข้า – ออกภายในอาคาร

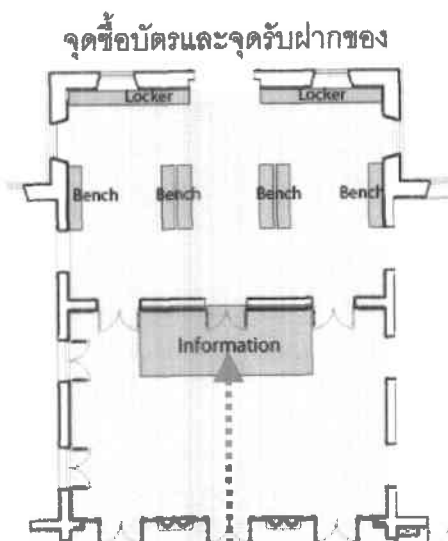

ที่มา: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2548.

2) จุดซื้อบัตรและจุดรับฝากของ

อยู่บริเวณชั้นล่างของอาคาร โดยจุดซื้อบัตรเข้าชมกับจุดให้บริการข้อมูลจะอยู่ทางด้านหน้าทางเข้าสู่อาคาร และมีจุดรับฝากของอยู่ที่ห้องทางด้านหลัง (ดังภาพที่ 5.38)

ภาพที่ 5.38

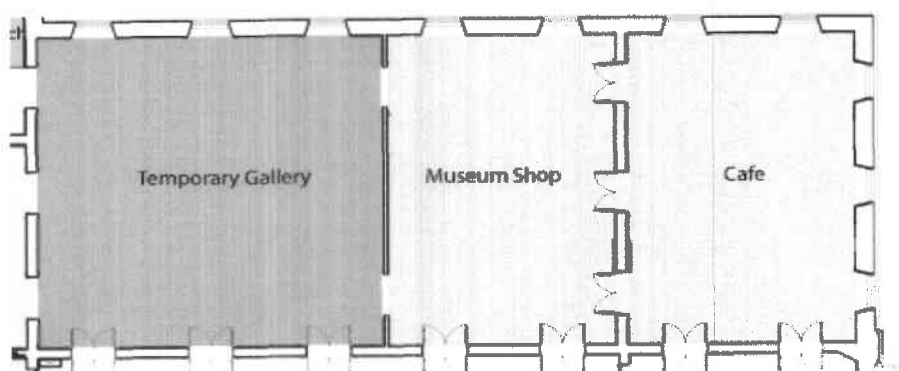
ที่มา: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2548.

3) ร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก

อยู่บริเวณชั้นล่างของอาคารในส่วนปีกขวาของอาคาร โดยอยู่ติดกับส่วนของร้านกาแฟและห้องจัดแสดงภาพชั่วคราว ซึ่งจัดเป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ (ดังภาพที่ 5.39)

ภาพที่ 5.39

ร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก

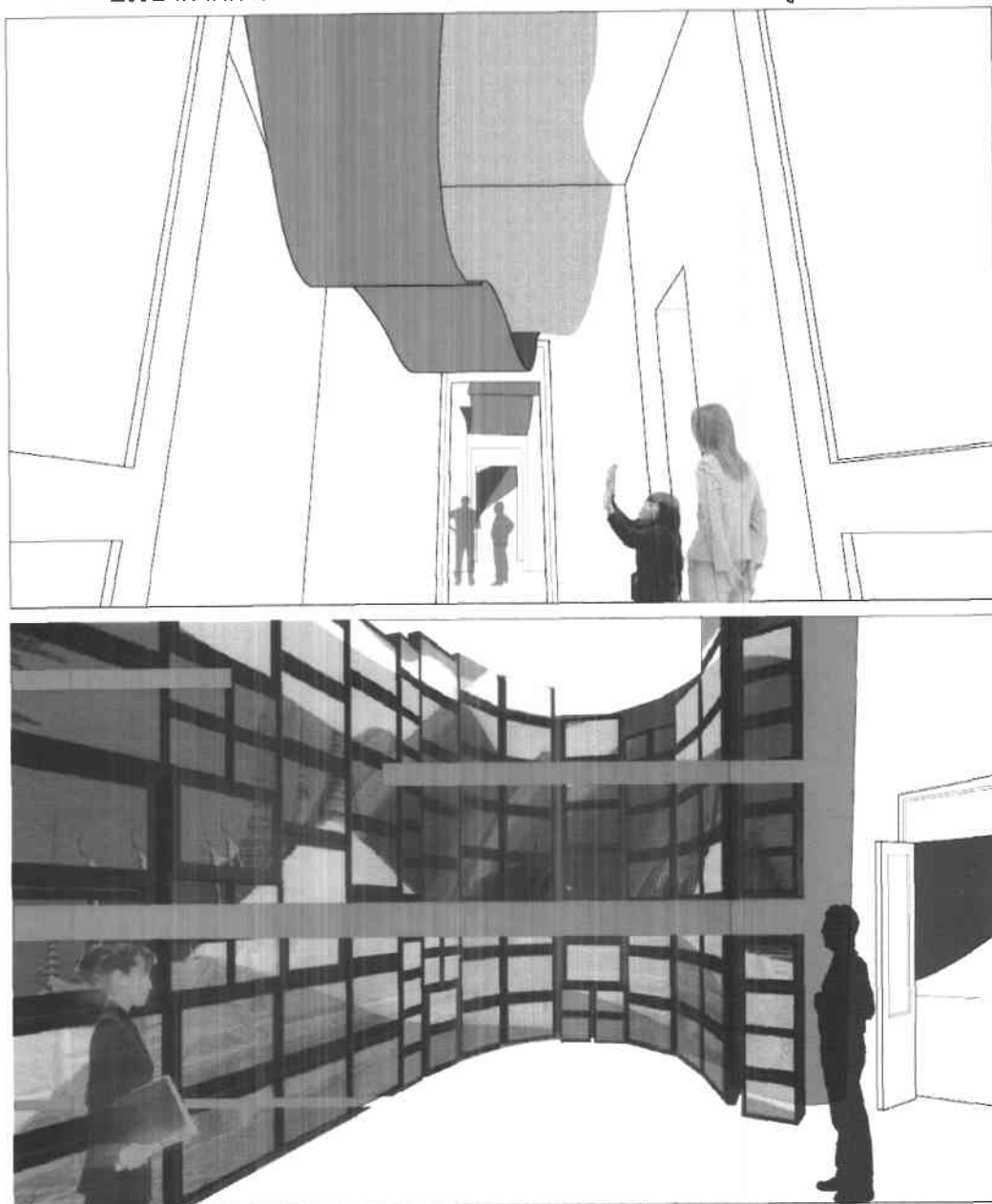

ที่มา: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2548.

เนื่องจาก เป็นอาคารอนุรักษ์จึงไม่สามารถทำการดัดแปลงตัวอาคารได้มากนัก
 ดังนั้น การจัดนิทรรศการภายในตัวอาคาร จึงเลือกใช้รับบันไดยั้งเป็นตัวเล่าเรื่อง เพื่อไม่เป็นการ
 แตะตึงกับรูปแบบดั้งเดิมของอาคาร และเป็นการนำทางผู้เข้าชมผ่านส่วนจัดแสดงนิทรรศการต่าง ๆ
 เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องเนื้อหาการจัดแสดง และความรู้สึกของผู้เข้าชมเอง (ดังภาพที่ 5.41)

ภาพที่ 5.41

บรรยากาศการจัดนิทรรศการภายในอาคารพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

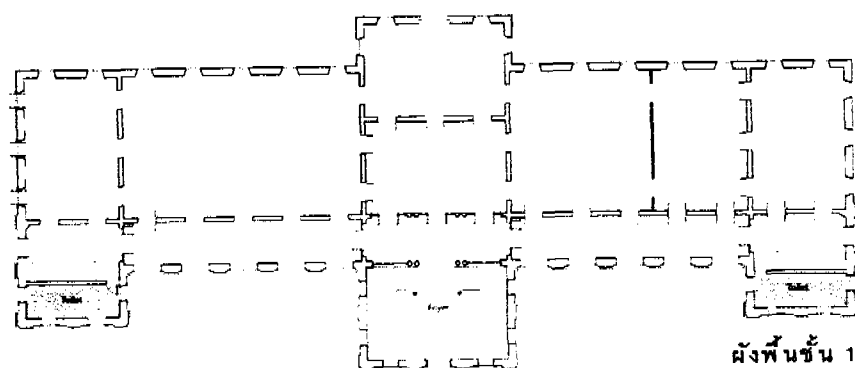
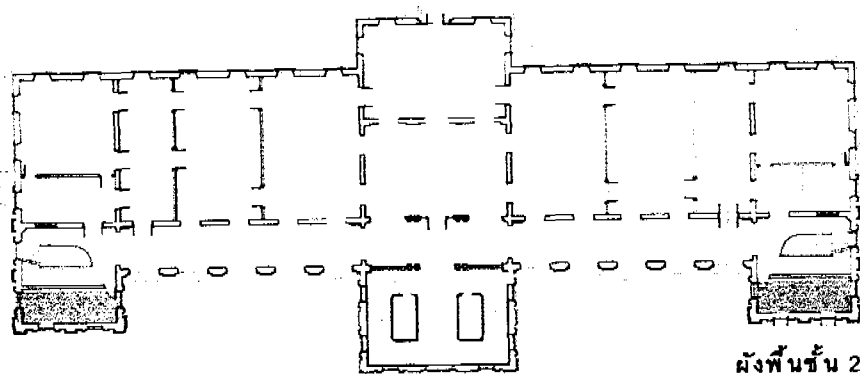
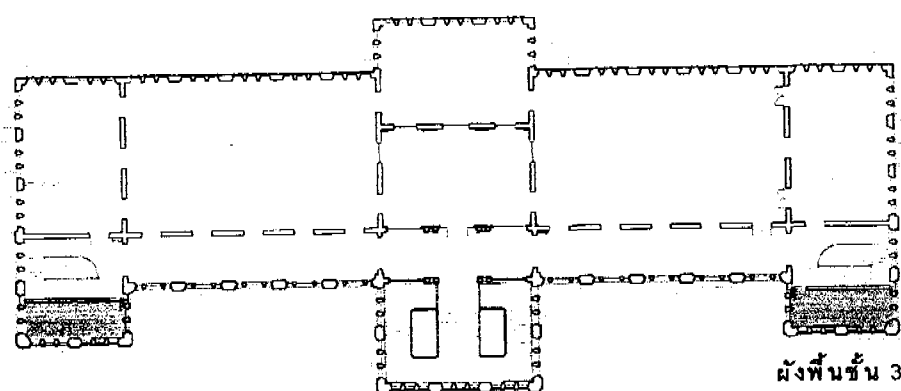
ที่มา: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2548.

5) ห้องน้ำ

ปรับปรุงจากห้องน้ำเดิมเมื่อครั้งยังเป็นอาคารกระทรวงพาณิชย์ โดยแยกห้องน้ำ
ออกเป็นทางด้านปีกซ้าย - ขวาของอาคาร บริเวณด้านข้างของบันไดทั้ง 2 ด้าน (ดังภาพ 5.42)

ภาพที่ 5.42

ตำแหน่งห้องน้ำภายในอาคาร

ที่มา: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2548.

4. ระบบประกอบอาคาร

งานระบบประกอบอาคารทั้งระบบไฟฟ้า ประปา และระบบปรับอากาศ ได้รับการออกแบบและดำเนินการปรับปรุงใหม่ เพราะของเดิมมีอายุการใช้งานมานาน นอกจากนั้น ยังได้รับการปรับปรุงมาแล้วหลายครั้ง และใช้เทคโนโลยีล้ำสมัยเมื่อเทียบกับปัจจุบัน รวมทั้ง มีการเพิ่มระบบรักษาความปลอดภัย และระบบข้อมูลข่าวสาร

1) ระบบปรับอากาศ

ใช้ระบบปรับอากาศโดยใช้น้ำเย็น (water chiller) ส่งน้ำเย็นไปตามเครื่องเป่าลมเย็น (air handing unit / fan coil unit) ที่ตั้งอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของอาคาร

2) ระบบแสงสว่าง

เน้นที่การลดมลภาวะด้านแสงสว่าง (light pollution reduction) ทำการออกแบบโดยให้ใช้แสงสว่างจากภายนอกให้น้อยที่สุด และใช้ดวงโคมที่ทำการสะท้อนแสงต่ำแทน

3) ระบบป้องกันเพลิงไหม้

ระบบดับเพลิงด้วยน้ำ โดยจัดเตรียมเป็นระบบท่อเปียก แยกระบบท่อออกเป็นระบบท่อสำหรับระบบสายฉีด (fire hose system) และระบบหัวโปรยน้ำฝอยอัตโนมัติ (automatic sprinkle system)

4) ระบบรักษาความปลอดภัย

การออกแบบวางแผนการรักษาความปลอดภัย มีทั้งการออกแบบในส่วนของงานภูมิทัศน์ เช่น การใช้คูน้ำรอบโครงการเป็นกำแพงในการกันคน การกำหนดทางเข้าออกของอาคาร เป็นต้น

นอกจากนั้นการออกแบบระบบควบคุมความปลอดภัยของอาคาร ประกอบด้วย

(1) ระบบ access control (2) ระบบ Close Circuit Television (CCTV) และ (3) ระบบ intruder alarm

5) ระบบข้อมูลข่าวสาร

มีการจัดตั้งห้องโทรศัพท์ย่อยภายในโครงการจัดการด้านสาธารณูปโภค เพื่อรองรับการสื่อสารความเร็วสูง

5. การก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม

แผนการดำเนินงานพัฒนาโครงการ (ดังภาพที่ 5.43) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1) โครงการระยะที่ 1 ได้แก่ การพัฒนาพื้นที่ด้านหลังอาคารสำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์เดิม ซึ่งในระยะที่ 1 นี้ แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย

(1) ก่อสร้างอาคาร resource center และงานขุดดินทำกำแพงกันดิน ทั้งพื้นที่โครงการ ส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการในส่วนของอาคาร B โดยที่อาคารในส่วนของสำนักงานพิพิธภัณฑ์จะดำเนินการได้ก่อน

(2) รื้อถอนอาคารสำนักงานชั่วคราว 5 ชั้น และดำเนินการก่อสร้างอาคารในส่วนที่เหลือ

2) โครงการระยะที่ 2 ได้แก่ การพัฒนาพื้นที่บ้านปราณี ให้เป็น Discovery Park

3) โครงการระยะที่ 3 ได้แก่ การพัฒนาพื้นที่บริเวณโดยรอบอาคารสถานีตำรวจพระราชวัง ให้เป็นส่วนต่อเชื่อมขยายจากโครงการระยะที่ 1

6. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปรับปรุงอาคาร

การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปรับปรุงพื้นที่พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ โดยครอบคลุมงานก่อสร้างอาคารและงานภูมิสถาปัตย์ของส่วนพื้นที่พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ซึ่งแบ่งเป็น 3 หมวดคือ

1) สรุปพื้นที่ก่อสร้างทั้งหมด 19,055 ตารางเมตร

แบ่งเป็น พื้นที่ที่เป็นอาคาร 9,975 ตารางเมตร

พื้นที่ภูมิสถาปัตย์ 9,080 ตารางเมตร

2) งบประมาณในการก่อสร้างทั้งโครงการ 531,689,813 บาท

แบ่งเป็น งบประมาณก่อสร้างอาคาร 327,121,250 บาท

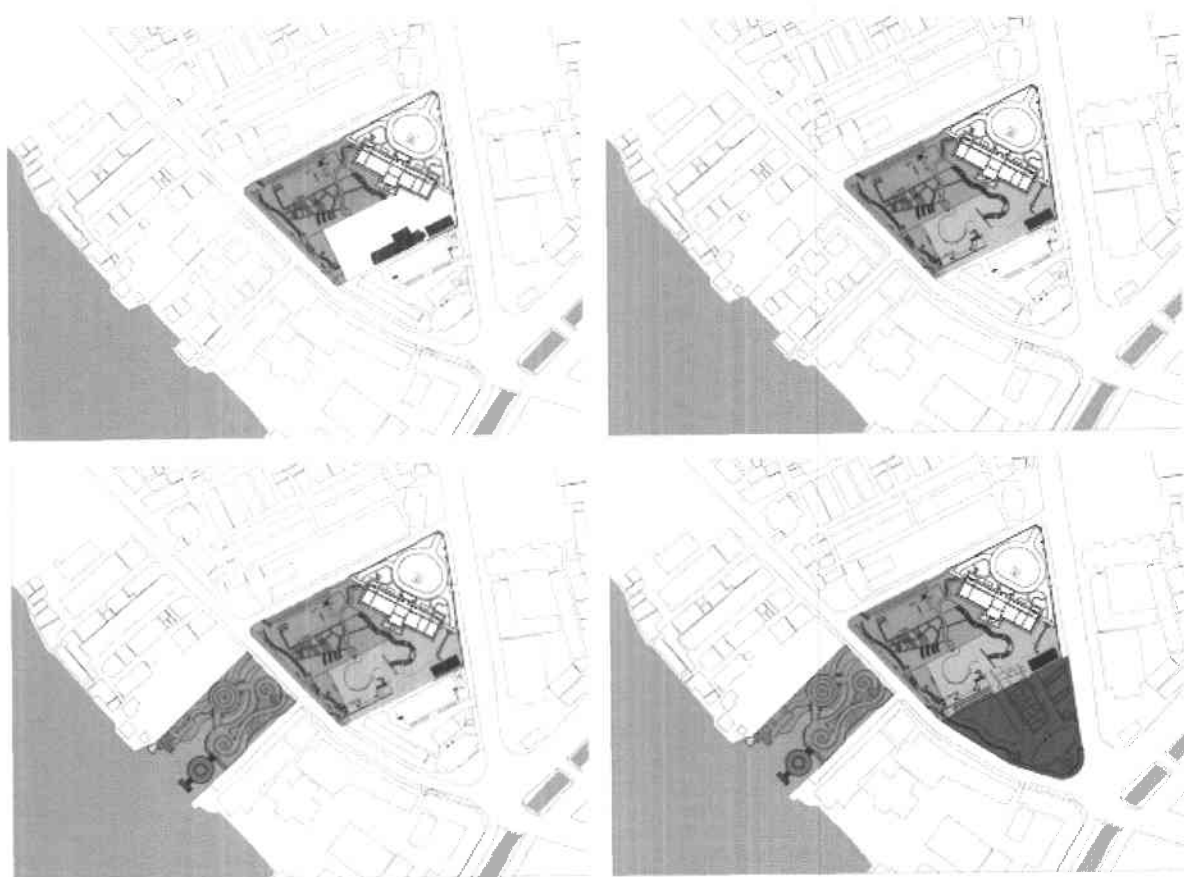
งบประมาณก่อสร้างภูมิสถาปัตย์ 119,250,000 บาท

3) คิดเป็นราคาเฉลี่ยต่อตารางเมตร 28,000 บาท / ตารางเมตร

แบ่งเป็น ราคาเฉลี่ยงานอาคาร 32,800 บาท / ตารางเมตร

ราคาเฉลี่ยงานภูมิสถาปัตย์ 13,100 บาท / ตารางเมตร

ภาพที่ 5.43
ขั้นตอนแผนการดำเนินงานพัฒนาโครงการ

■■■■ โครงการระยะที่ 1 (1) ■■■■ โครงการระยะที่ 1 (2) ■■■■ โครงการระยะที่ 2 ■■■■ โครงการระยะที่ 3

ที่มา: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2548.

5.1.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับปรุงการใช้งาน เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลการปรับปรุงการใช้งานเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีรายละเอียด (ดังตารางที่ 5.6)

ตารางที่ 5.6

เปรียบเทียบการปรับปรุงการใช้งานเพื่อเป็นพินิจภัณฑ์

ข้อมูลในเรื่อง	พินิจภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พินิจภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการปรับปรุงการใช้งาน		
งานออกแบบภายใน (นิทรรศการจัดแสดง)	จัดจ้างบริษัทเอกชน บริษัท ซีรีน จำกัด	จัดจ้างบริษัทเอกชน บริษัท บีโก (ไทยแลนด์) จำกัด
2. ตำแหน่งที่ตั้งและพื้นที่โดยรอบ		
1) การเดินทาง (การเข้าถึง)		
(1) การเดินเท้า	✓	✓
(2) รถประจำทาง	✓	✓
(3) รถยนต์ส่วนบุคคล	✓	✓
(4) เรือโดยสาร		✓
2) สถานที่ท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม (ใกล้เคียง)	✓	✓
3. ลักษณะกายภาพภายนอกอาคาร		
1) รูปแบบภายนอกของ อาคาร	ปรับปรุงโดยให้รูปแบบใกล้เคียง กับลักษณะเดิม นอกจากการ ซ่อมแซมกระจกและกรอบบานไม้ ของหน้าต่าง	ปรับปรุงโดยให้รูปแบบใกล้เคียง กับลักษณะเดิม นอกจากการ ซ่อมแซมกระจกและกรอบบานไม้ ของหน้าต่าง กับสีของผนังอาคาร กับหลังคาที่มีการเปลี่ยนแปลง จากเดิมเล็กน้อย
2) ช่องเปิด (ภายนอก)	ปิดหน้าต่างเนื่องจากอาคารใช้ ระบบปรับอากาศ	ปิดหน้าต่างเนื่องจากอาคารใช้ ระบบปรับอากาศ

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
3. ลักษณะกายภาพภายนอกอาคาร (ต่อ)		
3) ทางเข้า – ออก (ภายนอก)	มีการเปลี่ยนวัสดุปูพื้นบริเวณมุขทางเข้าด้านหน้าเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศให้กับด้านหน้าพิพิธภัณฑ์ มีการประดับรูป พระบรมฉายาลักษณ์ไว้บริเวณเหนือมุขด้านหน้า และได้มีการติดตั้งป้ายแบบชั่วคราวสำหรับแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลของพิพิธภัณฑ์	มีปรับปรุงภูมิทัศน์ด้านหน้าของอาคารให้มีลักษณะเป็นทางเดินรูปวงกลมตามแบบสมัยเริ่มสร้างอาคาร รวมถึงการแสดงจุดที่ทำการชูดัชนีทางโบราณคดี ณ ปีกซ้าย - ขวา ด้านหน้าของอาคาร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดงการเรียนรู้ที่เกิดจากการชูดัชนีทางโบราณคดีของพื้นที่ดังกล่าว นอกจากการใช้ตัวอาคารเป็นสิ่งดึงดูดแล้วยังมีการใช้ริบบิ้นสายรุ้งพาดผ่านจากทางเข้าถนนใหญ่สู่บริเวณด้านหน้าของอาคาร โดยบนผืนผ้าจะเป็นการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ โดยริบบิ้นสายรุ้งนี้ จะนำผู้ชมเข้าสู่ประตูทางเข้าด้านหน้า สู่จุดต้อนรับและเพื่อเข้าสู่พื้นที่จัดนิทรรศการต่อไป
4) ที่จอดรถ	บริเวณด้านหน้าอาคาร ใช้เป็นที่จอดรถสำหรับผู้มาเข้าชมเป็นหมู่คณะ ส่วนที่จอดรถด้านหลังใช้สำหรับจอดรถของบุคลากร	มีที่จอดรถ 20 คัน บริเวณด้านขอยเศรษฐกิจ

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
3. ลักษณะกายภาพภายนอกอาคาร (ต่อ)		
5) ภูมิทัศน์	ทำการปรับปรุงเฉพาะอาคารพิพิธภัณฑ์ จึงไม่มีการปรับปรุงพื้นที่ส่วนอื่นมากนัก	มีการฟื้นฟูภูมิทัศน์ดั้งเดิมของอาคารเมื่อครั้งเป็นอาคารกระทรวงพาณิชย์ และทำการทุบอาคารที่ก่อสร้างในยุคหลังโดยมีการใช้พื้นที่เพื่อจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม
4. ลักษณะกายภาพภายในอาคาร		
1) ทางเข้า – ออก (ภายใน)	เป็นแบบประตูบานสวิง 2 ด้าน เนื่องจากต้องการควบคุมความปลอดภัย และความสะดวกในการปล่อยให้คนเข้าชม โดยแยกทางเข้าออกของเจ้าหน้าที่ไว้บริเวณด้านหลังอาคาร ซึ่งเชื่อมต่อกับลานจอดรถ	เป็นแบบทางเดียว เพื่อการควบคุมความปลอดภัย แยกทางเข้าออกของเจ้าหน้าที่ไว้บริเวณด้านข้างของอาคาร ซึ่งอยู่ติดกับส่วนบริการทางด้านซ้ายของอาคาร โดยเมื่อผู้เข้าชมเข้าสู่ภายในจะพบกับบันไดชนาบ 2 ด้าน และระเบียบทางเดินเพื่อแยกไปสู่จุดซื้อบัตรและรับฝากจุดฝากของ
2) จุดซื้อบัตรและจุดรับฝากของ	ใช้พื้นที่บริเวณทางเดินด้านหน้าก่อนที่จะเข้าสู่ภายในพิพิธภัณฑ์	อยู่บริเวณชั้นล่างของอาคาร โดยจุดซื้อบัตรเข้าชม กับจุดให้บริการข้อมูลจะอยู่ทางด้านหน้าทางเข้าสู่อาคาร และมีจุดรับฝากของอยู่ที่ห้องทางด้านหลัง

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
4. ลักษณะกายภาพภายในอาคาร (ต่อ)		
3) ร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก	ใช้พื้นที่ด้านหน้าก่อนเข้าสู่พื้นที่นิทรรศการทางด้านขวา	อยู่บริเวณชั้นล่างของอาคาร ในส่วนปีกขวาของอาคาร โดยอยู่ติดกับส่วนของร้านกาแฟ และห้องจัดแสดงภาพชั่วคราว ซึ่งจัดเป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อน
4) ศูนย์ข้อมูล	อยู่ถัดจากร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก เป็นห้องขนาดเล็ก มีโต๊ะพร้อมที่นั่งชุดเดียว	อยู่ในส่วนทำการจัดสร้างอาคาร พิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม
5) พื้นที่จัดนิทรรศการถาวร	ใช้พื้นที่ชั้น 2 ถึงชั้น 3 ประกอบด้วย 9 หัวข้อหลัก การใช้พื้นที่ไม้และนำผนังเบามาตั้งเพื่อเป็นส่วนของนิทรรศการ	ใช้พื้นที่ชั้น 2 ถึงชั้น 3 แนวคิดในการออกแบบนำเอาอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยเข้ามาช่วยในการนำเสนอ เช่น การใช้งาน multimedia และ animation เข้ามาช่วยในการเล่าเรื่องราว ประกอบไปด้วย 6 หัวข้อหลัก
6) พื้นที่จัดนิทรรศการหมุนเวียน	ใช้พื้นที่ชั้นล่างด้านซ้ายของอาคาร เป็นการจัดแสดงวัตถุตามหัวข้อ และมีแผ่นป้ายอธิบายประกอบคำ ใช้ผนังเบาในการจัดแสดง ซึ่งใน 1 ปี จะมีการหมุนเวียนจัดนิทรรศการ 4 ครั้งด้วยกัน	อยู่ในส่วนทำการจัดสร้างอาคาร พิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม
7) ห้องน้ำ	ห้องน้ำแยกชาย-หญิง โดยตั้งอยู่ที่ปลายสุดของทั้ง 2 ด้านของอาคาร บริเวณชั้น 1 และชั้น 3	แยกออกเป็นทางด้านปีกซ้าย-ขวาของอาคาร บริเวณด้านข้างของบันไดทั้ง 2 ด้าน

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
5. ลักษณะกายภาพภายในอาคาร (ต่อ)		
8) สำนักงานพิพิธภัณฑ์	ตั้งอยู่บริเวณปีกขวา ชั้น 1 มีประตูทางเข้าอยู่ด้านหลังติดกับที่จอดรถ	อยู่ในส่วนทำการจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม
9) ห้องประชุม และพื้นที่ในการจัดสัมมนา	ตั้งอยู่ชั้นล่าง บริเวณทางขึ้นชั้น 2 มีปัญหาเรื่องพื้นที่การใช้งานไม่เพียงพอ ทำให้ต้องออกมาจัดงานที่บริเวณพื้นที่โล่งด้านหน้าห้องประชุม โดยนำเก้าอี้มาวางเรียงกันเป็นที่นั่งชั่วคราว	อยู่ในส่วนทำการจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม
10) ห้องจัดฉายภาพยนตร์	อยู่ที่ปีกทางด้านขวาชั้น 2 ของอาคาร มีการปรับปรุงใช้วัสดุ ดูดซับเสียงช่วยในการเก็บเสียง มีการตกแต่งด้วยวัสดุปูพื้นใหม่	อยู่ในส่วนทำการจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม
11) ช่องเปิด (ภายในอาคาร)	ปรับปรุงซ่อมแซมเพิ่มเติม โดยเพิ่มหน้าต่างลูกฟักกระจกอีกชั้น ด้านในอาคาร มีการเปลี่ยนชนิดกระจกเป็นกระจกแบบกันความร้อนและเสียงรบกวน	มีการเปลี่ยนชนิดกระจกเป็นกระจกแบบกันความร้อนและเสียงรบกวน
6. ระบบประกอบอาคาร		
1) ระบบปรับอากาศ	ใช้ระบบปรับอากาศแบบแยกส่วน (split type) เป็นเครื่องปรับอากาศเครื่องเดิมแทบทั้งสิ้น โดยมีเครื่องใหม่ที่เพิ่มเข้ามาเพียงสามเครื่องเท่านั้น	ใช้ระบบปรับอากาศโดยใช้น้ำเย็น (water chiller)

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
6. ระบบประกอบอาคาร (ต่อ)		
2) ระบบแสงสว่าง	มีการเพิ่มระบบไฟรางแบบ down light เข้าไป	ใช้ดวงโคมที่ทำการสะท้อนแสง ต่ำแทนแสงสว่างจากภายนอก
3) ระบบป้องกันเพลิงไหม้	ใช้การติดตั้งระบบตรวจจับคลื่นความร้อน (heat detector) พร้อมทั้งติดตั้งระบบดับไฟด้วยก๊าซฮาโลน (Halon)	ระบบดับเพลิงด้วยน้ำ แยกระบบท่อออกเป็น ระบบท่อสำหรับระบบสายฉีด และระบบหัวโปรยน้ำฝอยอัตโนมัติ
4) ระบบข้อมูลข่าวสาร	ใช้ระบบ server เชื่อมต่อโดยตรงกับทางสถาบันพระปกเกล้า	จัดตั้งห้องโทรศัพท์ย่อยภายในโครงการ
5) ระบบรักษาความปลอดภัย	ใช้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย 3 คนในตอนเช้าและ 2 คนตอนกลางวัน นอกจากนั้นยังมีการใช้ระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด Close Circuit Television (CCTV) ติดตั้งบริเวณมุมบนห้อง จำนวน 30 ชุด แสดงภาพผ่านห้องควบคุมชั้นล่าง มีการบันทึกเทปทุกวัน โดยหมุนเวียนการใช้เทปทั้งหมด 30 ชุด	ในส่วนของงานภูมิทัศน์ เช่น การใช้คูน้ำรอบโครงการเป็นกำแพงในการกั้นคน การกำหนดทางเข้าออกของอาคาร ส่วนระบบควบคุมความปลอดภัยของอาคาร ประกอบด้วย ระบบ access control ระบบ Close Circuit Television (CCTV) และ intruder alarm

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
7. การก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม		
การก่อสร้างเพื่อเพิ่มพื้นที่ใช้งานของพิพิธภัณฑ์	ปรับปรุงอาคารสำนักงาน 5 ชั้น ด้านหลังพิพิธภัณฑ์ เพื่อรองรับ ส่วนสำนักงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่ง จะทำการย้ายไปทำการยังตึกดังกล่าวแทนอาคารพิพิธภัณฑ์หลังเดิม เพื่อใช้พื้นที่ของอาคาร พิพิธภัณฑ์หลังเดิมสำหรับการ จัดแสดงนิทรรศการอย่างเต็มที่	พัฒนาพื้นที่ด้านหลังอาคาร สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์เดิม ได้แก่ การก่อสร้างอาคาร resource center และเรือน อาคารสำนักงานชั่วคราว 5 ชั้น เพื่อดำเนินการก่อสร้างอาคาร ในส่วนที่เหลือ รวมถึงการ พัฒนาพื้นที่บริเวณโดยรอบ อาคารสถานีตำรวจพระราชวัง
8. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปรับปรุงอาคาร		
1) การปรับปรุงเป็นอาคาร พิพิธภัณฑ์	32,606,068.77 บาท	-
2) การก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม	อาคาร 5 ชั้น 179,987,501.59 บาท	การพัฒนาบริเวณพื้นที่ ด้านหลังพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ สร้างอาคาร 327,121,250 บาท ภูมิสถาปัตย์ 119,250,000 บาท รวม 531,689,813 บาท

จากตารางที่ 5.6 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับปรุงการใช้งานเพื่อเป็นอาคาร พิพิธภัณฑ์ของอาคารพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ พบว่า ตำแหน่งที่ตั้งและพื้นที่โดยรอบนั้นมีลักษณะรวมถึงศักยภาพที่ใกล้เคียงกัน โดยล้อมรอบไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับพิพิธภัณฑ์ ที่จะมีแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงกัน และยังเป็นแหล่งที่ช่วยเพิ่มเติมกระบวนการเรียนรู้ นอกเหนือจากพิพิธภัณฑ์เองอีกด้วย

สำหรับลักษณะกายภาพภายนอกอาคารนั้น สิ่งที่ต้องการปรับปรุงการใช้งานของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งแตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ การปรับปรุงภูมิทัศน์ของอาคาร โดยพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติได้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ด้านหน้าของอาคารให้มีลักษณะเป็นทางเดินวนรูป วงกลมตามแบบสมัยเมื่อเริ่มสร้างอาคาร รวมถึงการแสดงจุดที่ทำการขุดค้นทางโบราณคดี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดงการเรียนรู้ และยังมีการใช้ ระเบียงสายรุ้งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานนิทรรศการ พาดผ่านจากทางเข้าถนนใหญ่สู่บริเวณด้านหน้าของอาคาร เพื่อบอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ โดย ระเบียงสายรุ้งนี้ผู้ชมเข้าสู่ประตูทางเข้าด้านหน้า สู่จุดต้อนรับ และเพื่อเข้าสู่พื้นที่จัดนิทรรศการ ซึ่งเป็นการแสดงให้ผู้ชมผ่านไปมาได้รับทราบถึงกิจกรรมภายในตัวอาคารได้เป็นอย่างดี ว่าสถานที่ดังกล่าวคืออาคารพิพิธภัณฑ์ แต่สำหรับพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น การแสดงตัวของอาคารถึงการถูกใช้งาน เพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ ที่เพียงการวางป้ายเล็กเพื่อบอกเล่าเรื่องราวไว้บริเวณทางเข้าเท่านั้น ซึ่งอาจไม่เป็นที่สนใจมากนักของผู้ที่เดินทางสัญจรผ่านไปมา

ลักษณะกายภาพภายในอาคารมีจุดที่ต่างกัน คือ จุดซื้อบัตรและจุดรับฝากของ ซึ่งจุดรับฝากของสำหรับพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะอยู่ด้านหน้าก่อนที่จะเข้าสู่ภายในพิพิธภัณฑ์ (ส่วนปรับอากาศ) แต่สำหรับพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติจุดรับฝากของจะอยู่ที่ห้องทางด้านหลังของจุดซื้อบัตรเข้าชม และให้บริการข้อมูลซึ่งอยู่ภายในอาคาร นอกจากนั้น พื้นที่ใช้งานบางส่วนที่มีในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ เลือกที่จะให้พื้นที่ใช้งานดังกล่าวอยู่ในส่วนของอาคารพิพิธภัณฑ์ที่จะจัดสร้างขึ้นใหม่นั้นคือ ศูนย์ข้อมูล พื้นที่จัดนิทรรศการหมุนเวียน สำนักงานพิพิธภัณฑ์ ห้องประชุม และพื้นที่ในการจัดสัมมนา และห้องจัดฉายภาพยนตร์ เนื่องจากการใช้งานดังกล่าวต้องการพื้นที่ค่อนข้างมาก ซึ่งอาคารพิพิธภัณฑ์ที่ทำการปรับปรุงไม่สามารถรองรับได้

ระบบประกอบอาคาร พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเลือกใช้ระบบที่มีอยู่เดิม คือ ระบบปรับอากาศแบบแยกส่วน (split type) แต่พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติเลือกใช้ระบบปรับอากาศโดยใช้น้ำเย็น (water chiller) โดยการสร้างอาคารที่เป็นห้องเครื่องแยกต่างหากออกมาจากอาคารพิพิธภัณฑ์ ส่วนระบบดับเพลิงพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเลือกใช้ก๊าซฮาโลน (Halon) ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูงเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดกับโบราณวัตถุที่ทำการจัดแสดงอยู่ แต่พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติเลือกใช้ระบบดับเพลิงด้วยน้ำ เนื่องจากทางพิพิธภัณฑ์เองไม่ได้เน้นวัตถุจัดแสดง จึงเป็นการช่วยลดต้นทุนลงได้ ส่วนระบบรักษาความปลอดภัยนั้น พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติได้มีการออกแบบในส่วนของงานภูมิทัศน์ เช่น การใช้คูน้ำรอบโครงการเป็นกำแพงในการกั้นคนเข้ามาช่วยทางด้านกายภาพด้วย นอกเหนือจากการใช้

เวรยาม และกล้อง CCTV นอกจากนั้น ระบบข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ยังมี การจัดสร้างจัดตั้งห้องโทรศัพท์ย้อยภายในโครงการการ เพื่อควบคุมระบบการสื่อสารของตนเอง ต่างจากพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ใช้ระบบ server เชื่อมต่อโดยตรงกับ ทางสถาบันพระปกเกล้า ซึ่งทำให้เกิดระบบล่มอยู่บ่อยครั้ง

การก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเล็กปรับปรุงอาคารเดิมที่มีอยู่แล้วก่อนหน้าคือ อาคาร 5 ชั้นด้านหลังพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นส่วนต่อขยาย ส่วน พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติเลือกที่จะก่อสร้างอาคารขึ้นมาใหม่ และทำการทุบอาคารที่ก่อสร้าง ในยุคหลังทิ้ง เนื่องจาก ตัวอาคารไม่ได้มีคุณค่าในด้านการอนุรักษ์ ทั้งทางสถาปัตยกรรมหรือ โบราณคดีแต่อย่างใด รวมถึงแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่บริเวณโดยรอบคือ อาคารสถานีตำรวจ พระราชวัง ซึ่งจะเป็นการต่อขยายพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ออกไปจากเดิม

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปรับปรุงอาคาร พบว่า พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ให้ความสำคัญกับงานภูมิสถาปัตย์ค่อนข้างมาก นอกเหนือจากตัวอาคารพิพิธภัณฑ์เอง ซึ่งสำหรับ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น อาจเป็นเพราะพื้นที่สำหรับการปรับปรุง สถาปภูมิสถาปัตย์นั้น มีค่อนข้างจำกัด และเป็นงานที่ต้องใช้งบประมาณสูง

5.2 การวิเคราะห์ความต้องการใช้งานพื้นที่ของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง โดยเป็นตัวแทน ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้งานพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งปรับปรุงมาจากอาคารโบราณสถาน ได้แก่ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ ธนาคารแห่งประเทศไทย และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งานพื้นที่ จัดแสดงของพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบและเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

- 1) เพื่อเผยแพร่และขยายผลองค์ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระปกเกล้าศึกษา ไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

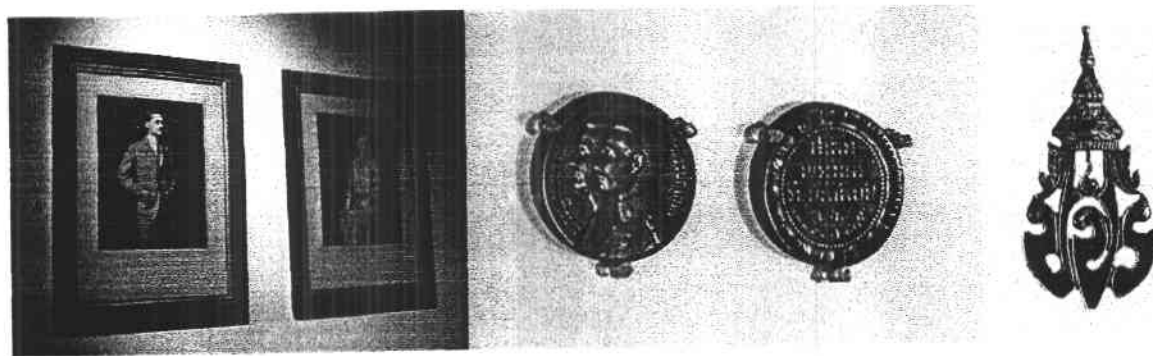
2) เพื่อเป็นศูนย์ให้บริการข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระปกเกล้าศึกษา ตลอดจนพัฒนาการการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

3) เพื่อเป็นศูนย์กลางความร่วมมือและประสานงานของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและหน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับพระปกเกล้าศึกษาและพัฒนาการการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เนื้อหาของนิทรรศการจัดแสดงกล่าวถึงเรื่องพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การเปลี่ยนแปลงการปกครองและการพระราชทานรัฐธรรมนูญ จัดแสดงเครื่องราชภัณฑ์ และวัตถุสิ่งของในพระราชนิยมส่วนพระองค์ ภาพถ่ายเอกสารทางประวัติศาสตร์ และภาพยนตร์

ภาพที่ 5.44

วัตถุจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลพระปกเกล้าศึกษาและจดหมายเหตุ, 2548.

2. ข้อดีและข้อเสียในการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ เพื่อใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์สำหรับอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น นับว่ามีความเหมาะสม เนื่องจากในประเทศเมืองไทยเองยังไม่พบการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ในลักษณะดังกล่าวมากนัก เนื่องจากมีความสวยงาม และเหมาะสมกับภาพลักษณ์ของอาคารด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ แม้พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะตั้งอยู่บริเวณรอบนอกของเกาะรัตนโกสินทร์ และไม่ได้เป็นอาคารสำหรับประทับของพระมหากษัตริย์หรือวัง แต่นับว่ามีความสำคัญทั้งรูปแบบและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอาคาร

สำหรับสิ่งที่ไม่เหมาะสมนั้นอาจเป็นในส่วนของโครงสร้างอาคาร รวมถึงความสะดวกในการใช้งานพื้นที่อาคารในฐานะของการเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ และการป้องกันเรื่องของอัคคีภัย เนื่องจาก ไม่ใช่วัสดุและโครงสร้างแบบสมัยใหม่ จึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดความเสียหายจากอัคคีภัยค่อนข้างสูง

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมสภาพแวดล้อมภายในห้องจัดแสดง

เนื่องจากเป็นอาคารเก่า อาคารจึงไม่ได้ถูกออกแบบมาสำหรับรองรับระบบปรับอากาศ ดังนั้น จากติดตั้งระบบปรับอากาศภายในอาคาร ทำให้บรรยากาศภายในบริเวณพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการเกิดความอับชื้น เนื่องจากปัญหาในเรื่องของการระบายอากาศ ดังนั้นจึงมีความพยายามในการแก้ปัญหา โดยมีนโยบายการเปิดหน้าต่างบ้างในช่วงเช้าเพื่อระบายอากาศ แต่กลับในการปฏิบัติกลับพบปัญหาในเรื่องของความสะดวก เนื่องจากหน้าต่างที่มีจำนวนกว่า 100 บาน ทำให้ต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในการเปิด ปิด หน้าต่างทั้งหมด

4. การจัดเส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการ จัดแสดง

เป็นเส้นทางสัญจรแบบแนะนำตามเนื้อหาจัดแสดง โดยเป็นเส้นทางการเรียนรู้เกี่ยวกับพระราชประวัติ ตั้งแต่การขึ้นสืบราชสันตติวงศ์ จนถึงพระราชประวัติหลังสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (ดังภาพที่ 5.45)

5. รูปแบบและบรรยากาศของส่วนจัดแสดง

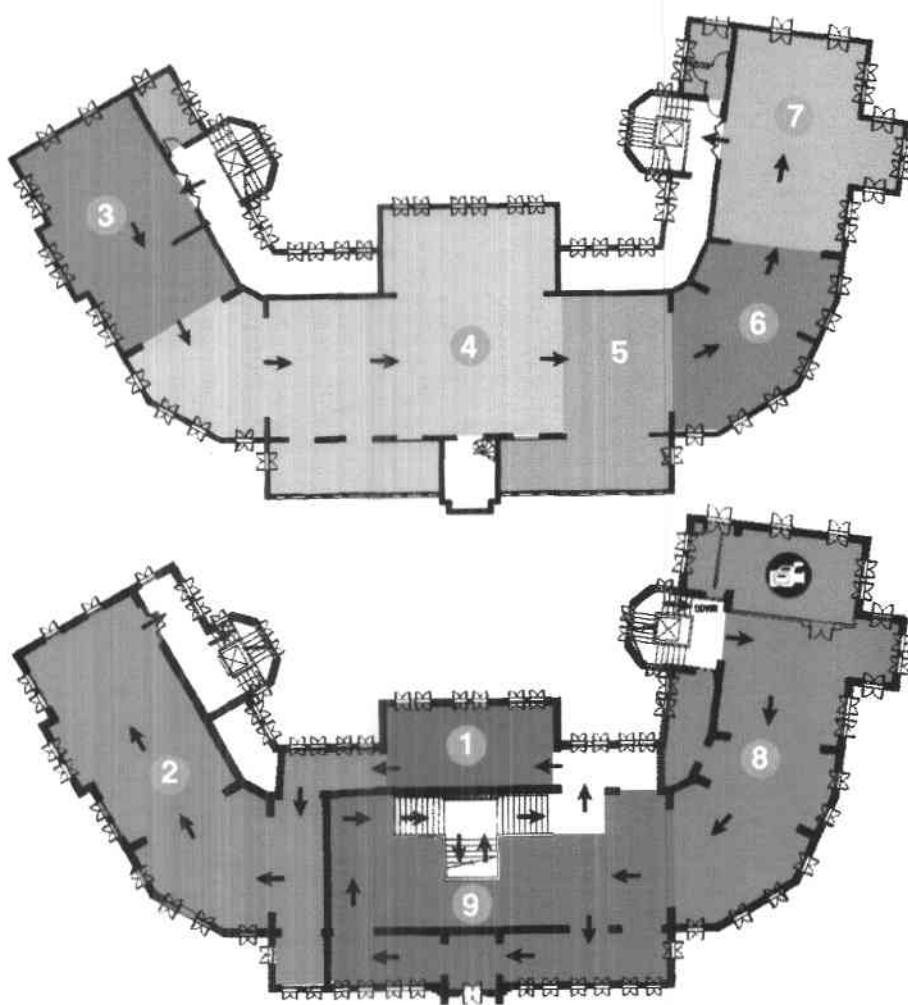
สำหรับบรรยากาศคงไม่ต้องให้เป็นแบบที่ดูเก่ามาก แต่คงไม่ถึงกับเป็นแบบสมัยใหม่ ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่คณะกรรมการพิพิธภัณฑ์พูดถึงด้วยเหมือนกัน เนื่องจากเวลาที่มีการเสนองานออกแบบนิทรรศการ บ่อยครั้งที่มีการนำเสนอรูปแบบให้เป็นแบบสมัยใหม่มาก ๆ ซึ่งคณะกรรมการมีความเห็นว่าทางพิพิธภัณฑ์ต้องพิจารณาถึงตัวอาคารด้วย แต่ไม่ใช่ไม่ให้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมเลยเลย แต่ต้องคำนึงถึงเนื้อเรื่องในการจัดแสดงด้วยเพราะว่า เพราะเนื้อหาสำหรับพิพิธภัณฑ์นี้เป็นเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

6. กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์

การศึกษากลุ่มเป้าหมายผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ประกอบกับข้อมูลสถิติผู้เข้าชม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน ประเภท และช่วงเวลาของผู้เข้าชมกลุ่มต่าง ๆ เลือกในการเข้าชม ว่ามีช่วงเวลาหรือปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเพราะเหตุใด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 5.45

การจัดเส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

1. การสืบราชสันตติวงศ์	5. งานฉลองพระนครครบ 150 ปี
2. พระราชประวัติก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์	6. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง
3. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก	7. เครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์
4. พระราชกรณียกิจ	8. พระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลพระปกเกล้าศึกษาและจดหมายเหตุ, 2548.

ตารางที่ 5.7

จำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ประจำปีงบประมาณ 2548

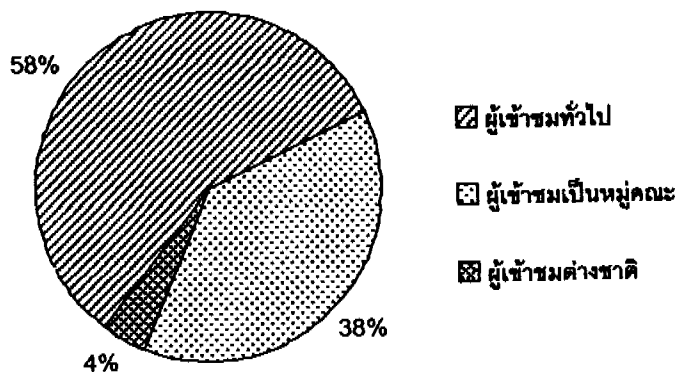
เดือน	ผู้เข้าชม ทั่วไป	ผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะ								ผู้เข้าชม ต่าง ชาติ	รวมทั้ง หมด
		กรุงเทพฯ			ต่างจังหวัด			หน่วย งาน/ องค์กร	รวมผู้เข้าชม เป็นหมู่คณะ		
		ประถม	มัธยม	อุดม ศึกษา	ประ ถม	มัธยม	อุดม ศึกษา				
ต.ค. 2547	1,263	0	0	0	0	0	0	90	90	47	1,400
พ.ย. 2547	1,256	0	0	23	0	88	65	0	176	66	1,498
ธ.ค. 2547	1,299	236	25	0	63	225	130	85	764	132	2,195
ม.ค. 2548	1,171	0	835	91	0	0	59	25	1,010	104	2,285
ก.พ. 2548	863	249	164	0	62	0	53	77	605	89	1,557
มี.ค. 2548	798	212	0	0	0	0	195	661	1,068	62	1,928
เม.ย. 2548	747	104	0	0	0	0	0	426	530	70	1,347
พ.ค. 2548	906	0	0	0	0	60	0	106	166	48	1,120
มิ.ย. 2548	1,459	512	53	39	0	120	0	421	1,145	54	2,658
ก.ค. 2548	1,033	310	187	97	80	0	0	290	964	91	2,088
ส.ค. 2548	667	270	192	95	164	62	172	166	1,121	78	1,866
ก.ย. 2548	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	11,462	1,893	1,456	345	369	555	674	2,347	7,639	841	19,942

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลพระปกเกล้าศึกษาและจดหมายเหตุ, 2548.

จากตารางที่ 5.7 สามารถสังเกตได้ว่า มีช่วงเวลาบางช่วงที่มีการเพิ่มขึ้นและลดลงของจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะของการประกอบกิจกรรมเฉพาะของคนกลุ่มนั้น ๆ

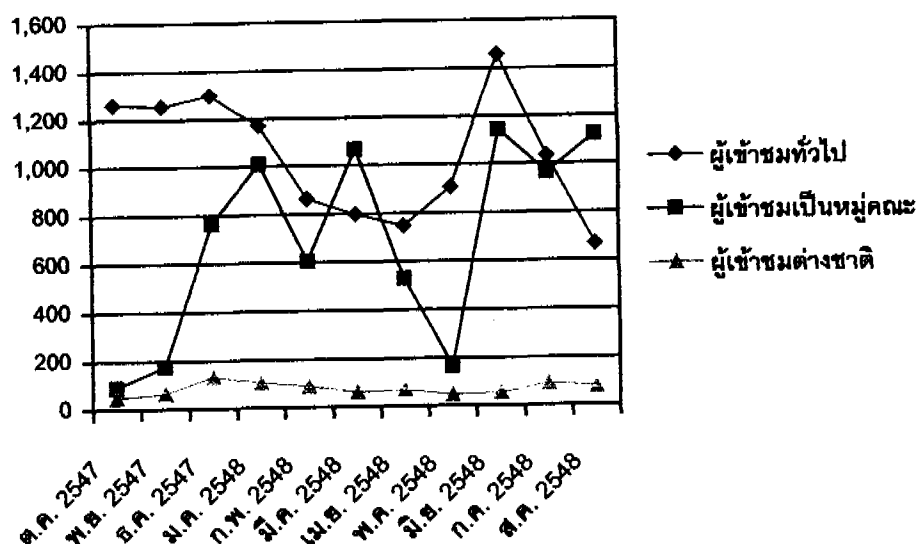
จากภาพที่ 5.46 กลุ่มผู้เข้าชมที่มีอัตราส่วนมากที่สุดคือ ผู้เข้าชมทั่วไป 58% และชาวต่างชาติเป็นกลุ่มที่มีอัตราการเข้าชมน้อยที่สุด ทำให้ทราบว่าพิพิธภัณฑ์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติในอัตราส่วนที่น้อยมาก สาเหตุอาจเนื่องมาจากการที่เป็นสถานที่ซึ่งให้ข้อมูลเฉพาะด้าน ทำให้ได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติไม่มากนัก

ภาพที่ 5.46
อัตราส่วนประเภทของผู้เข้าชม

แต่เนื่องจากช่องว่างระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติและจำนวนชาวต่างชาติที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังมีอัตราส่วนช่องว่างที่ยังห่างกันอยู่มาก ดังนั้น ภายในอนาคตหากสามารถดึงดูดกลุ่มชาวต่างชาติให้หันมาสนใจพิพิธภัณฑ์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมากขึ้น จะสามารถเพิ่มจำนวนผู้ใช้บริการได้เป็นจำนวนมาก เหมือนกับสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรอบ ๆ พิพิธภัณฑ์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจเข้าชมเป็นจำนวนมาก เช่น ภูเขาทอง วัดบวรนิเวศ เป็นต้น

ภาพที่ 5.47
จำนวนผู้เข้าชมในแต่ละช่วงเวลา โดยแยกตามประเภท

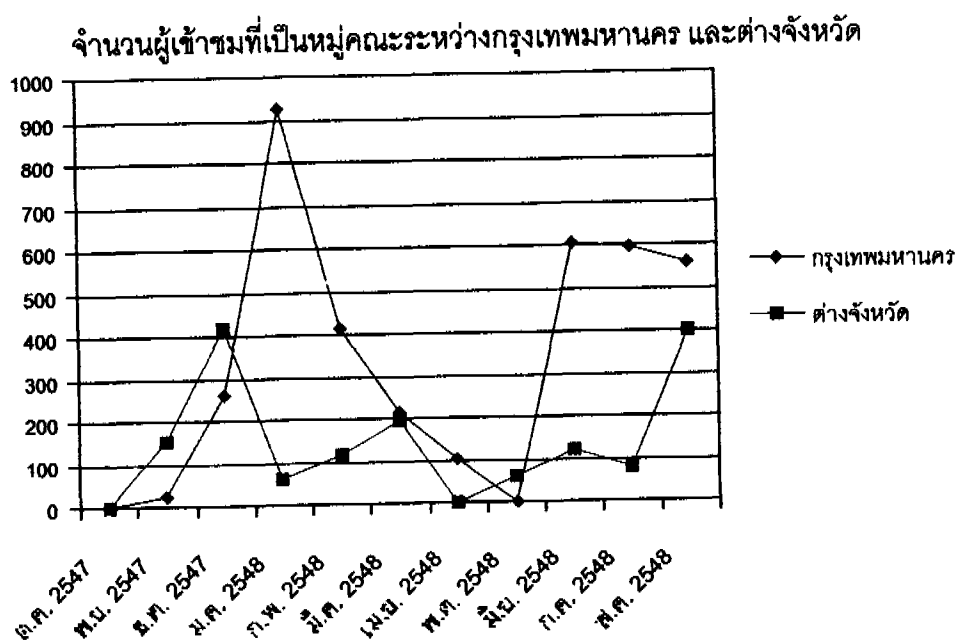
จากภาพที่ 5.46 พบว่า ระดับความแตกต่างของจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในแต่ละกลุ่มต่างกันไป ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผู้เข้าชมต่างชาติ ไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนักในแต่ละช่วงเวลา เนื่องจากได้รับความสนใจค่อนข้างน้อยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว โดยมากมักเป็นนักท่องเที่ยว ซึ่งใช้การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมใกล้ ๆ พิพิธภัณฑ์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วจึงเดินแวะเข้ามาชม

ผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะ เป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา หรือนักศึกษาของสถาบันพระปกเกล้า โดยเป็นการมาเพื่อทัศนศึกษาตามหลักสูตรการเรียน จะพบว่าช่วงเวลาที่คนกลุ่มดังกล่าวมีจำนวนมากที่สุดคือช่วงเปิดเทอม และจะมีจำนวนน้อยลงเรื่อย ๆ ในช่วงปิดเทอม คือ ช่วงเดือนตุลาคม และเดือนพฤษภาคม

ผู้เข้าชมทั่วไป โดยมากเป็นผู้สูงอายุที่ต้องการมาล่ำลึงถึงความหลังกับเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งจะไม่ส่งผลต่อการขึ้นลงของแผนภูมิมากนัก นอกจากในส่วนผู้เข้าชมที่มาเป็นครอบครัว โดยจะพาลูกหลานที่ปิดเทอมมาเข้าชมอันจะทำให้จำนวนผู้เข้าชมเพิ่มสูงขึ้น เช่น ในช่วงเดือนตุลาคมเป็นต้น

ภาพที่ 5.48

จากภาพที่ 5.48 สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มผู้เข้าชมที่เป็นหมู่คณะส่วนมาก ได้รับความสนใจจากกลุ่มคนที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเดินทางสะดวกกว่ากลุ่มที่มาจากต่างจังหวัด และสำหรับโรงเรียนบางแห่งให้ความสนใจถึงขนาดเข้ามาร่วมงานกิจกรรมและเยี่ยมชม

พิพิธภัณฑสถานพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นประจำ เช่น โรงเรียนวัดปรีณายก เป็นต้น โดยกลุ่มนักเรียนที่เข้ามาใช้เวลาเฉลี่ยครึ่งวันในการเข้าชม คือ ในหนึ่งวันจะมีกลุ่มนักเรียนเข้าชม 2 กลุ่มใหญ่ คือ ช่วงเช้า และช่วงบ่าย

7. พื้นที่สำหรับการใช้งานสำหรับเจ้าหน้าที่

พื้นที่ใช้งานมีปัญหาเกี่ยวกับขนาดซึ่งเล็กเกินไป จึงทำงานได้ลำบากไม่คล่องตัว ทั้งในส่วนของสำนักงาน รวมถึงศูนย์ข้อมูลพระปกเกล้าศึกษา ร้านขายของที่ระลึก และพื้นที่จัดกิจกรรม และงานสัมมนา ซึ่งต้องมีผู้เข้ามาใช้บริการจากภายนอกเพิ่มเข้ามาด้วย ดังนั้น หากมีผู้เข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมากพร้อม ๆ กัน จะทำให้พื้นที่ดังกล่าวไม่อาจรองรับการใช้งานได้ นอกจากนั้น ยังมีปัญหาในส่วนของพื้นที่สำหรับทานอาหาร ซึ่งไม่ได้ถูกจัดเตรียมไว้ ทำให้เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานเองต้องออกไปนั่งทานอาหารบริเวณด้านหลังอาคารพิพิธภัณฑสถาน มีเช่นนั้นต้องออกไปทานอาหารภายนอกพื้นที่ของพิพิธภัณฑสถาน ร้านอาหารที่อยู่รอบด้าน

การใช้ห้องน้ำเป็นการใช้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้เข้าชมทำให้เกิดปัญหาทั้งเรื่องจำนวนของห้องน้ำที่ไม่เพียงพอ และความสกปรกของห้องน้ำที่ต้องรองรับผู้ใช้งานจำนวนมาก

จากผลผลิตของงานออกแบบทำให้เกิดปัญหาในส่วนของห้องคลัง ซึ่งใช้จัดเก็บวัตถุจัดแสดง เนื่องจากไม่ได้มีการวัดค่าความชื้น ปริมาณแสง รวมถึงความร้อนที่ผ่านเข้ามาภายในตัวห้อง ทำให้ห้องดังกล่าวไม่สามารถใช้งานได้ จึงต้องมีการย้ายห้องคลังจากตำแหน่งเดิมที่ได้มีการออกแบบไว้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากการไม่ได้มีการปรึกษากันตั้งแต่ขั้นตอนแรกในการออกแบบระหว่างสถาปนิก ภัณฑารักษ์ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

8. ปัญหาและวิธีแก้ไขในการใช้งานอาคารภายหลังหลังจากการปรับปรุงเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑสถาน

1) เกี่ยวกับประตูทางเข้า หรือประตูห้องนิทรรศการ ซึ่งไม่แน่ใจว่าไม่สามารถเปลี่ยนได้หรืออย่างไร อาจเพราะถ้าเปลี่ยนจะไม่เข้ากับอาคาร หรืออาจจะยากต่อการออกแบบ โดยเฉพาะประตูตรงห้องนิทรรศการ แต่ปัจจุบันดีขึ้น เพราะมีการปรับปรุงแล้ว

2) การหมุนเวียนอากาศ ซึ่งบางที่อาคารเก่าทำการปรับปรุงได้ยากลำบาก เช่น ห้องคลังหากเป็นอาคารใหม่จะสามารถสร้างเองได้ แต่พอเป็นอาคารเก่าการปรับปรุงทำได้ยากอย่างที่ต้องการระบบดูดความชื้นอาจติดตั้งไม่ได้ เพราะเป็นอาคารเก่าด้วยช่างบอกว่าทำลำบาก

3) หลังคารั่วเป็นปัญหาที่หนักมาก ซึ่งอาจมีน้ำไหลลงมาโดนโบราณวัตถุได้ ได้มีการปรับปรุงเมื่อหลังฤดูฝนที่ผ่านมา โดยช่วงก่อนหน้านี้น้ำเยอะ และช่างไม่รับประกันเนื่องจากเป็นอาคารเก่า หากจะเปลี่ยนต้องเปลี่ยนหมดซึ่งต้องใช้เงินสูงมาก

4) ปลูก ซึ่งหลาย ๆ ที่ในพื้นที่ใกล้เคียงพิพิธภัณฑสถานมีปัญหาระเบิดปลูกเหมือนกัน รวมถึงอาคารไม้ทุกหลังรอบ ๆ บริเวณนี้ด้วย ทำให้ต้องจ้างบริษัทกำจัดปลูกให้เข้ามาดูแลทุกเดือน ต้องฉีดทั้งข้างนอกและข้างในอาคารทุกห้อง ทางพิพิธภัณฑสถานเกรงว่าจะมีผลต่อวัตถุจัดแสดง หรือเปล่า

5) สี เนื่องจากเดิมอาคารเป็นปูน ซึ่งช่างไม่สามารถทำได้เพราะไม่ได้เป็น สีทา โดยเฉพาะด้านนอกเหมือนกับไม่ได้ทำอะไรเลย เลยมองดูสกปรกและเก่า รวมถึงในห้องจัด นิทรรศการด้วย ทำให้ทำความสะอาดยาก

6) ศูนย์ข้อมูลพระปกเกล้าศึกษามีพื้นที่ไม่เพียงพอ หากมีผู้เข้ามาขอใช้บริการ จำนวนมากพร้อม ๆ กัน

7) ไม่มีที่พื้นที่สำหรับรับประทานอาหารทั้งในส่วนของผู้เข้าชมและเจ้าหน้าที่ ของพิพิธภัณฑสถาน

8) ห้องน้ำไม่เพียงพอทั้งกับผู้เข้าชม เมื่อมาพร้อมกันเป็นหมู่คณะ และเจ้าหน้าที่ ของพิพิธภัณฑสถานด้วย

9) ไม่มีที่สำหรับรองรับการจัดกิจกรรมหรืองานสัมมนา ทั้งกลางแจ้งและภายใน อาคารพิพิธภัณฑสถานเอง

10) ที่จอดรถไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในวันเสาร์และอาทิตย์ ซึ่งมีผู้เข้าชมมาพร้อมกัน ทั้งครอบครัว

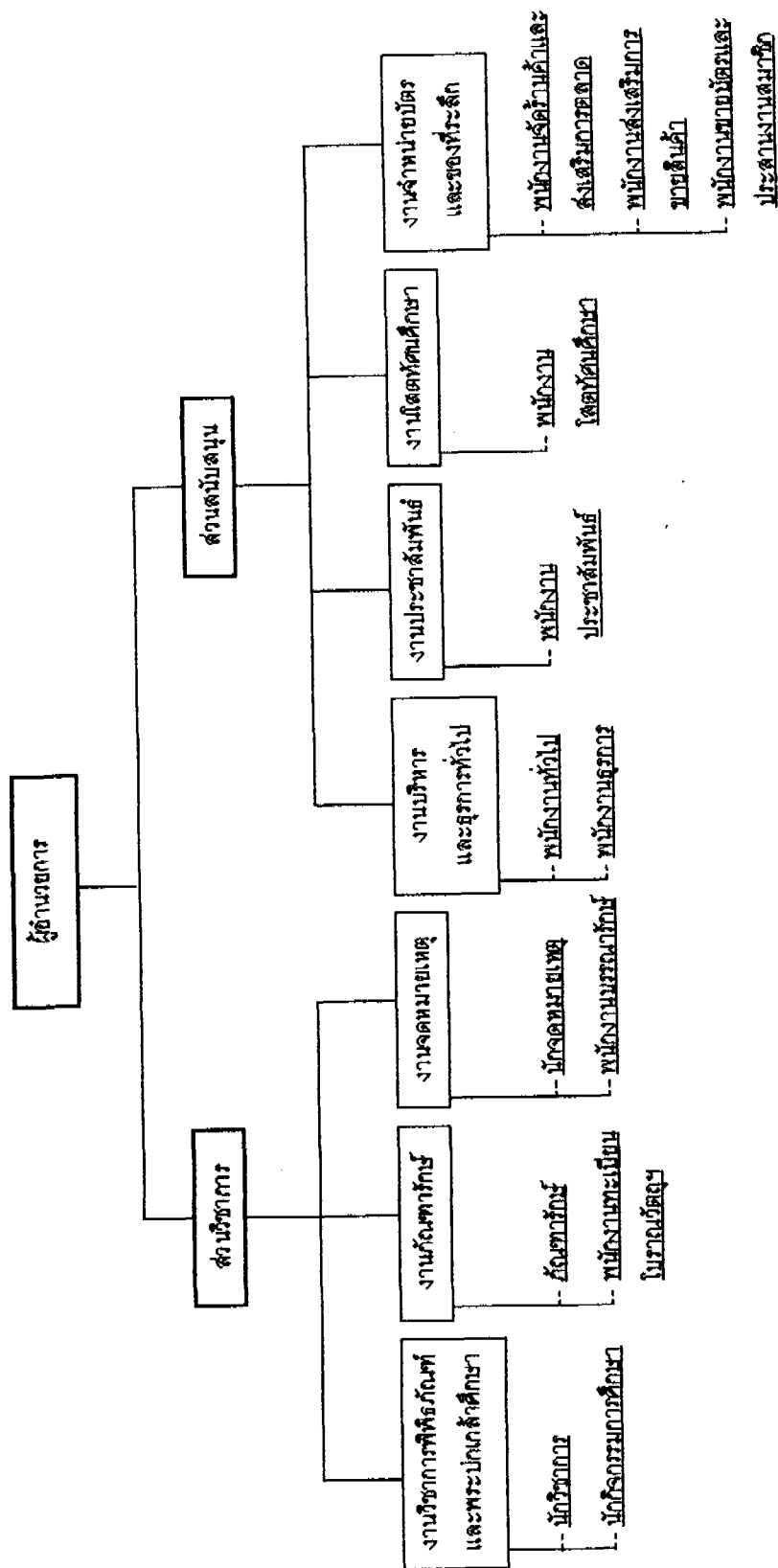
11) การประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานคิดว่ายังไม่เข้าถึง โดยคนทั่วไปยังไม่รู้ว่า เป็นอาคารพิพิธภัณฑสถานเมื่อดูจากภายนอก เมื่อสอบถามผู้สูงอายุในบริเวณดังกล่าว ได้รับคำตอบว่า ยังเป็นอาคารกรมโยธาอยู่ รวมถึงประชาชนทั่วไปที่นั่งรถผ่านไปมา บางคนเห็นหน้าต่างปิดอยู่ ทำให้ผ่านเลยไป

9. รูปแบบของการดำเนินงานพิพิธภัณฑสถานขององค์กร

หน้าที่ภัณฑารักษ์สำหรับพิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ ต้องดูแล วัตถุทุกชิ้นในพิพิธภัณฑสถาน รวมถึงเสาะแสวงหาวัตถุที่เกี่ยวข้อง และศึกษาข้อมูล ซึ่งยากและใช้เวลา เยอะมาก และการนำชมด้วย

ภาพที่ 5.49

โครงสร้างการบริหารงานและบุคลากรของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลพระปกเกล้าศึกษาและจดหมายเหตุ, 2548.

สำหรับพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ภัณฑารักษ์จะแบ่งหน้าที่กับ นักวิชาการ คือ มีหน้าที่ช่วยเสริมนักวิชาการ นักวิชาการจะดูแลด้านเขียนบทนิทรรศการ จัด นิทรรศการ แต่ภัณฑารักษ์เป็นผู้คอยสนับสนุน และผู้จัดหาวัตถุจัดแสดง เป็นผู้เขียนรายละเอียด วัตถุ ส่วนในการออกแบบทางพิพิธภัณฑ์จะจัดจ้าง เพราะพิพิธภัณฑ์ไม่มีความรู้ทางด้านนี้ แต่ นักวิชาการจะเป็นตัวหลักในการดูแล และมีกรรมการเข้ามาตรวจสอบด้วย

หากถามถึงการมีส่วนร่วมในการออกแบบจะไม่มีมากนัก อาจเป็นเพราะภัณฑารักษ์ไม่ได้ดูแลนิทรรศการ โดยจะมีคณะกรรมการตรวจรับงานทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่มาจากกรมศิลปากร ส่วนภัณฑารักษ์จะดูแลในส่วนของห้องคลัง

10. นโยบายในอนาคตของการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์

1) มีการปรับปรุงอาคาร 5 ชั้นด้านหลังอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นส่วนต่อขยายของพิพิธภัณฑ์ โดยจะย้ายส่วนของสำนักงานและส่วน คลังไปยังอาคารดังกล่าว โดยภายในอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวหลัง เดิม จะคงไว้เป็นส่วนของการจัดนิทรรศการเท่านั้น

2) มีการเพิ่มเรื่องของภาพยนตร์เข้ามาในส่วน of ข้อมูลที่ให้บริการ

3) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรอบ การให้คนในชุมชนเข้า มามีส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมภายในพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

5.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งานพื้นที่ จัดแสดงของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบและเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์

เนื่องจากรัฐบาลมีความตั้งใจที่จะตั้งพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ขึ้นมา ทางรัฐบาลจึงมี นโยบายแต่งตั้งหน่วยงานสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้คือ OKMD (Office of Knowledge Management and Development) ซึ่งมีการแยกออกมาหลายสาขาเช่น อุทยานการเรียนรู้ (TK Park) และ TCDC (Thailand Creative & Design Center) ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์เองเป็นหนึ่งในนั้นที่ถูกจัดตั้ง ขึ้นมา เพื่อให้มีรูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการที่คล่องตัวขึ้น และมีกระบวนการเรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ที่ดีขึ้น ไม่ใช่เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เน้นวัตถุจัดแสดง แต่เน้นที่กระบวนการเรียนรู้

อีกเป้าหมายหนึ่งที่ทางรัฐบาลต้องการ คือ การสร้างพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ขนาดใหญ่ (museum complex) คล้ายกับทางสถาบันสมิธโซเนียน (Smithsonian Institution) แต่ว่าจะเป็นไปได้ตามนั้นจริงหรือไม่ คงต้องพิจารณาถึงงบประมาณกับความเป็นไปได้ในอนาคต แต่เดิมตั้งใจว่า กระทรวงกลาโหม ศาสฏีกา และกรมรักษาดินแดน จะเป็นเครือข่ายของพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติทั้งหมด แต่มาได้ที่ที่พร้อมที่สุดคือที่กระทรวงพาณิชย์เป็นที่แรก กระทรวงกลาโหมเองยังไม่พร้อมที่จะโอนถ่ายตึกให้กับทางพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ศาสฏีกาอาจจะ เป็นกรณีต่อไป ซึ่งอยู่ในขั้นตอนของการศึกษาความเป็นไปได้ เนื่องจากกระทรวงพาณิชย์พร้อมที่สุดจึงได้อาคารกระทรวงพาณิชย์มาเป็นที่แรก

สำหรับการสร้างพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติขนาดใหญ่ (museum complex) ในรูปแบบที่คิดกัน เพราะว่าในอนาคตตามแผนของเกาะรัตนโกสินทร์ จะนำถนนราชดำเนินมาเป็นเส้นทางหนึ่งของเส้นทางทางวัฒนธรรมด้วย วัตถุประสงค์หนึ่งที่ทางพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ต้องการที่จะตั้งสิ่งนี้ขึ้นมาคือ ตั้งเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทั่วประเทศไทย การสร้างเครือข่ายในที่นี้ หมายความว่า ทางพิพิธภัณฑ์ต้องเข้าไปผูกมิตรดูว่าปัญหาของพิพิธภัณฑ์อื่นคืออะไร ไม่ใช่ว่าทาง พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติจะต้องเป็นต้นแบบเสมอไป เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ที่เกิดขึ้นแล้วจะมีเอกลักษณ์อยู่แล้ว เพียงแต่ว่าพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติอาจจะไปสนับสนุนในเชิงวิชาการ หรือทางเทคนิคให้เท่านั้น เช่น การจัดนิทรรศการที่อาจจะยังขาดความรู้ทางด้านนี้บ้าง ถ้าหาก พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติมีความเชี่ยวชาญทางด้านนี้จะส่งบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ไป แต่ถ้า พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติไม่มีผู้เชี่ยวชาญจะพยายามจัดหางบประมาณมาให้ได้เดินต่อไปใน แนวทางของพิพิธภัณฑ์ดังกล่าว

อีกสิ่งที่ทางพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติต้องการทำ คือ การมีห้องสมุดที่เรียกว่า resource center เป็นห้องสมุดที่จะรวบรวมหนังสือหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์วิทยา ทั้งหมด ซึ่งเป็นการสนับสนุนทางอ้อมให้คนรุ่นใหม่ที่สนใจทางด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาได้มามีหนังสือ อ่าน หรือถ้าต้องการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ทั่วโลก อาจมี CD-ROM หรือ VCD เตรียมไว้ให้บริการ

แนวคิดหลักคือ ห้องสมุดที่ว่าด้วยเรื่องของประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ โดยเน้นทางด้านพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา นอกจากนั้น จะมีสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และในบางส่วนของวัตถุจัดแสดง พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติจะนำมาจัดวางไว้ในห้องนี้แล้วให้ผู้เข้าชมสามารถจับต้องได้

พิพิธภัณฑ์ใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นนั้น แทบจะไม่มีวัตถุจัดแสดงเลย เป็นเพียงรูปแบบ การนำเสนอที่น่าสนใจ ซึ่งในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าไม่มีเลย แต่เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูง

มากในการจัดซื้อ และวัตถุประสงค์แสดงนั้นมีเยอะมากอยู่แล้วในส่วนของกรมศิลปากร จึงคิดว่าทางพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติจะยืมมาจัดแสดง สำหรับอาคารที่ทำการปรับปรุงจะนำเรื่องราวจากอาคารกระทรวงพาณิชย์มามีส่วนร่วม โดยจะนำเอามาเป็นประเด็นที่สำคัญ ที่จะเล่นได้ในตัวอาคารนั้น

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

- 1) สร้างแหล่งเรียนรู้ที่มีการนำเสนอด้วยเทคโนโลยีอันทันสมัย เพื่อให้รู้จักตนเอง เพื่อนบ้าน และโลกอย่างกว้างขวาง
 - 2) พัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นด้วยการวิจัย การจัดการทรัพยากร และกิจกรรมต่าง ๆ
 - 3) ส่งเสริมการพัฒนาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ทั่วประเทศ เพื่อจัดให้เป็นระบบพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และประสิทธิภาพ
2. ข้อดีและข้อเสียในการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ เพื่อใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์

ในต่างประเทศ มักมีการนำเอาอาคารเก่ามาทำเป็นพิพิธภัณฑ์เสมอ ด้วยความหลังของตัวอาคารที่ไม่ต้องทำอะไรมากแต่สามารถดึงดูดคนได้ด้วยตัวของสถาปัตยกรรมเอง เช่น ลูฟว์ (Louve) หรือแวร์ซายส์ (Versailles) ด้วยอาคารเหล่านี้เป็นอาคารซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะถูกละทิ้ง และเป็นอาคารที่เต็มไปด้วยความงามซึ่งผ่านประวัติศาสตร์มามากมาย ซึ่งประเทศไทยเองสามารถทำได้ สถาปัตยกรรมของไทยสามารถทำให้ดูดีได้ แล้วอาคารที่มีความงามในตัวเอง โดยปกติแล้วที่ตั้งจะดีมากอยู่แล้ว ดังนั้น ด้วยที่ตั้ง กับความงามของตัวอาคาร สามารถดึงดูดคนได้ และถ้าผู้ให้ย้ายออกไปแล้วไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรกับอาคาร สิ่งที่ไม่เป็นผลเสีย และผลบวกมากที่สุดคือการสร้างองค์ความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ ดังนั้น อาจจะเป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะที่สุดในการทำงานประเภทนี้ขึ้นมา ข้อดีคือ มีความสมบูรณ์ในความเป็นกายภาพของตัวอาคาร

ส่วนข้อเสีย คือ ข้อจำกัดของพื้นที่ ซึ่งไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก เนื่องจากถูกบังคับโดยพื้นที่ ในขณะที่ถ้าหากสร้างพิพิธภัณฑ์ใหม่จะไม่ถูกบังคับในเรื่องดังกล่าว และไม่มีข้อจำกัดในที่ว่างของอาคาร ยกตัวอย่างเช่น กระทรวงพาณิชย์ พิพิธภัณฑ์ ทำอะไรที่นาตื่นเดินไม่ค่อยได้ แต่มีข้อดีที่ไม่ต้องโฆษณาในความเป็นตัวสถาปัตยกรรมมากนัก เนื่องจากตัวอาคารเองสามารถดึงดูดประชาชนทั่วไปได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าถ้าไปสร้างใหม่แล้วเราจะสร้างภาพลักษณ์แบบนั้นไม่ได้ ในหลาย ๆ ที่ทำให้เป็นแรงดึงดูดได้ ถ้าเกิดทำรูปแบบใหม่ ๆ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมสภาพแวดล้อมภายในห้องจัดแสดง

ในกรณีพิพิธภัณฑ์ที่มีวัตถุจัดแสดง คิดว่าสิ่งที่จำเป็นที่สุดคือ ระบบรักษาความปลอดภัย และระบบป้องกันความชื้น

ความต้องการของภัณฑารักษ์เป็นเรื่องหนึ่งแต่มาที่หลังสถาปัตยกรรม ซึ่งจริง ๆ แล้วน่าจะมาก่อน เช่น ต้องการนำเรือสำเภาที่สูงประมาณ 6 เมตรเข้ามาอยู่ในห้อง ต้องออกแบบให้น้ำเรือเข้าไปได้ หรือหากเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เก็บรวบรวมวัตถุจัดแสดง ปัญหาคือ หากพื้นด้านล่างเป็นปูนจะทำให้เกิดปัญหาจากฝุ่นที่จะมาจับตามกระดาษ จึงต้องมีการทำใหม่หมด ทำให้เสียงบประมาณโดยไม่จำเป็น กลายเป็นว่าสถาปัตยกรรม เช่น พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยากลายเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ง่าย ๆ ไม่ติดเครื่องปรับอากาศ แต่อากาศถ่ายเท ไม่ร้อน เพราะหลังคาสูง และเปิดอาคารหมดทำให้อากาศถ่ายเท ทำให้ไม่มีปัญหาทั้งด้านอนุรักษ์และด้านความร้อน แต่เป็นอาคารเก่าที่อยู่ได้ดีกว่าอาคารใหม่

ทางพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติยังไม่คำนึงปัญหาดังกล่าว แต่คำนึงถึงความปลอดภัยเพียงอย่างเดียว ส่วนความชื้นนั้นไม่ค่อยมีปัญหามากนัก เพราะพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติไม่ได้เน้นที่วัตถุจัดแสดง ห้องที่ต้องระวังมากที่สุดคือ ห้องนิทรรศการชั่วคราว เพราะเป็นห้องที่จะนำวัตถุจัดแสดงจากภายนอกมาจัดแสดง ในขณะนี้พิพิธภัณฑ์ยังมองไม่เห็นปัญหาสักเท่าไร เพียงแต่ต้องทำออกแบบนิทรรศการ จัดแสดงให้สอดคล้องกับตัวสถาปัตยกรรม

4. การจัดเส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการ จัดแสดง

เป็นเส้นทางสัญจรแบบแนะนำตามเนื้อหาจัดแสดง โดยเป็นเส้นทางการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวจากสุวรรณภูมิสู่การเป็นสยาม และประเทศไทย

สำหรับการจัดเส้นทางสัญจรที่ต้องคำนึงถึงคือ จะทำอย่างไรให้เดินแล้วไม่หลง เดินไปแล้วหาห้องน้ำเจอ ซึ่งสำคัญหมดทั้งตำแหน่งที่จะวางของที่จะต้องไปคุยกับผู้ออกแบบ ทุกส่วนต้องมีการทำงานร่วมกันทั้งหมด

5. รูปแบบและบรรยากาศของส่วนจัดแสดง

ควรตัดขาดจากกัน เพราะไม่สามารถที่จะเชื่อมโยงกันได้ ถ้าหากนำมาเชื่อมโยงกัน อาจจะทำให้ตัวนิทรรศการด้อยลงไป ต้องถามว่าต้องการนำเสนออะไร ต้องการนำเสนอสถาปัตยกรรมหรือนิทรรศการ จัดแสดง ผู้ชมสามารถชื่นชมสถาปัตยกรรมได้จากภายนอก แต่เมื่อเข้าไปด้านในแล้วต้องเข้าไปอยู่ในอีกมิติของโลก ส่วนนิทรรศการในแต่ละหัวข้อมีบรรยากาศที่ไม่เหมือนกัน เช่น ห้องที่เป็นเรือนบ้าน ส่วนอีกห้องเป็นเรือนน้ำจะต้องเอาน้ำเข้าไปอยู่ในนั้น

สำหรับพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติคงมีการดึงเอา multimedia เข้ามาช่วย มีระบบที่ทันสมัยน่าตื่นเต้น แต่ไม่ใช่ความทันสมัยเพียงอย่างเดียว หลายเทคนิคที่ได้มีการเตรียมไว้ เพราะผู้เข้าชมที่เข้ามานั้นแตกต่างกัน ทั้งระดับการศึกษา วัย เพศ และระดับสังคมที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น การเตรียมพร้อมจะต่างกัน เพียงแต่ multimedia นั้น เป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ และน่าจะตอบสนองต่อความต้องการได้ดี

6. กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติเน้นไปที่เยาวชน และนักศึกษา แต่ไม่ได้ละทิ้งเด็กเล็ก หรือผู้ใหญ่ และคนแก่ ทางพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติมีส่วนนิทรรศการถาวรที่ทุกคนสามารถเข้ามาชมได้ ซึ่งมีรูปแบบในการให้ความรู้ที่ต่างกัน

ส่วนกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มที่ทางพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติต้องการคือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คนชรา คนพิการ หากถามว่าเมื่อเขาเข้ามาชมทางพิพิธภัณฑ์อาจไม่ได้ให้เข้าชมทุกส่วนของนิทรรศการ อาจต้องเป็นนิทรรศการหมุนเวียนที่เข้ามาช่วย เช่น นิทรรศการที่ทำให้คนตาบอดเข้ามาสัมผัสได้

7. พื้นที่สำหรับการใช้งานสำหรับเจ้าหน้าที่

นอกจากอาคารพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ซึ่งเป็นส่วนนิทรรศการจัดแสดงแล้ว ด้านข้างจะมีอาคาร 5 ชั้น ซึ่งจะเก็บอาคารไว้เป็นสำนักงานชั่วคราว โดยภายในจะประกอบไปด้วย ร้านขายของที่ระลึก ศูนย์ข้อมูล ร้านกาแฟ ห้องประชุมเล็ก ๆ ขนาด 50 คน และห้องกิจกรรมอยู่ที่ชั้นล่าง

8. ปัญหาและวิธีแก้ไขในการใช้งานอาคารภายหลังหลังจากการปรับปรุงเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์

ข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ไม่เพียงพอรองรับจำนวนผู้เข้าชม เช่น ในส่วนของนักเรียนหากมาเข้าชมเป็นหมู่คณะ ทางพิพิธภัณฑ์เองอยากจะรับแค่ 100 คนต่อครั้งวัน โดยจะรับเป็นช่วง ๆ อาจจะเป็นช่วงละ 50 คน หรือ 25 คน ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องรับคนคราวละมาก ๆ อันจะเป็นการเพิ่มภาระให้แก่อาคารทำให้อาคารที่เก่าอยู่แล้วกลับต้องทรุดโทรมเร็วยิ่งขึ้น

9. รูปแบบของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ขององค์กร

ทางพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติเองยังมีบุคลากรไม่เพียงพอ เนื่องจากเป็นองค์กรใหม่ และทางพิพิธภัณฑ์เป็นเหมือนแม่ที่จะคลอดลูกออกมาเป็นพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ทางพิพิธภัณฑ์ต้องการผู้ที่มาทำงานโดยไม่ต้องเริ่มจากศูนย์ แต่เป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งส่วนมากมีงานเป็นหลักแหล่งกันอยู่แล้ว หากจะให้มานั่งประจำจึงเป็นเรื่องยาก สิ่งที่ทางพิพิธภัณฑ์ทำได้คือ รับคนทำงานระดับ

ต้นกับระดับกลางเข้ามา และคนที่จะมาบริหารจัดการจริง ๆ ยังขาดอยู่บ้างบางตำแหน่ง ซึ่งทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติก็แก้ปัญหาโดยอาศัยที่ปรึกษาจากภายนอกเข้ามาช่วย

ถามถึงส่วนร่วมในการออกแบบ โดยความเป็นจริงแล้วภัณฑารักษ์น่าจะมีบทบาทในการออกแบบ แต่งานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมักจะไม่เป็นไปตามขั้นตอน จริง ๆ แล้ว สังคมไทยเป็นสังคมที่เวลาจะทำอะไร เช่นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอยากจะทำให้เสร็จภายในสองปี เพราะฉะนั้น ขั้นตอนบางอย่างแทนที่จะเป็น 1 2 และ 3 อาจจะเป็น 1 กับ 2 ไปพร้อมกัน หรือไป 3 ก่อนแล้วค่อยกลับมา 2 ใหม่ เพราะฉะนั้นหากถามว่า ในส่วนของภัณฑารักษ์ที่ต้องดูแลการจัดนิทรรศการนั้น จะทำงานควบคู่ไปกับการออกแบบได้ด้วยหรือไม่ คงตอบได้ว่าเกือบจะไปควบคู่กัน แต่ยังไม่ควบคู่กันทั้งหมด โดยจะมีการออกแบบโครงสร้างภายนอกมาก่อนแล้วค่อยว่ากันถึงนิทรรศการข้างใน อาจจะมีการเมื่อเปิดแล้วให้ภัณฑารักษ์ประมาณ 10 เมตร โดยที่ยังไม่รู้เลยว่าด้านในจะทำอะไร เพราะฉะนั้นหากถามถึงบทบาทของภัณฑารักษ์กับการออกแบบนั้น จัดว่ามีอยู่บ้างแต่น้อยมาก ไม่ใช่เพราะเขาไม่เปิดโอกาสให้มีบทบาท แต่งานที่ทำมามันไม่เป็นขั้นตอน

แต่หากมีการเปิดโอกาสให้ภัณฑารักษ์ทำจริง ๆ แล้วเป็นไปตามขั้นตอนจริง ๆ อาจต้องอย่างน้อย 40 เปอร์เซ็นต์ หรือมากกว่านั้น ในการที่จะต้องให้ภัณฑารักษ์ และผู้จัดนิทรรศการ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน จริง ๆ แล้วขั้นตอนของการทำงานคือ จะต้องมีการจัดแสดง แต่ถ้าในกรณีที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมีวัตถุประสงค์แสดง ต้องพิจารณาก่อนว่าทางพิพิธภัณฑสถานจะมีอะไรผู้ออกแบบจึงจะไปใส่จินตนาการสร้างสรรค์ห้องมาให้ภัณฑารักษ์

10. นโยบายในอนาคตของการปรับปรุงพิพิธภัณฑสถาน

พิพิธภัณฑสถานจะเริ่มทำการวิจัยชุมชนรอบด้าน ถึงความเป็นอยู่และความร่วมมือกับพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งจริง ๆ แล้วพิพิธภัณฑสถานอาจไม่ได้ให้บทบาทกับทางชุมชนเท่าไรนัก อย่างพิพิธภัณฑสถานเองคิดจะตั้งระบบที่เรียกว่า trustee ซึ่งเป็นเหมือนกรรมการกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีบทบาทในการวางแผนต่าง ๆ ในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถาน เราอยากให้มีตัวแทนจากชุมชนเข้ามา มีบทบาท โดยการเข้มนานั่งประชุมกับทางพิพิธภัณฑสถาน โดยเชื่อว่าไม่มีพิพิธภัณฑสถานใดในโลกที่จะประสบความสำเร็จได้หากขาดชุมชน โดยเฉพาะในประเทศไทย ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นพิพิธภัณฑสถานที่ตาย ซึ่งวางแผนไว้ว่าเมื่อพิพิธภัณฑสถานเปิดได้สัก 6 เดือนถึงหนึ่งปี จะทำการวิจัยอีกครั้งถึงเรื่องผลกระทบจากพิพิธภัณฑสถานว่า ทำให้ชีวิตของคนในชุมชนใกล้เคียงเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

5.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งานพื้นที่จัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบและเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์

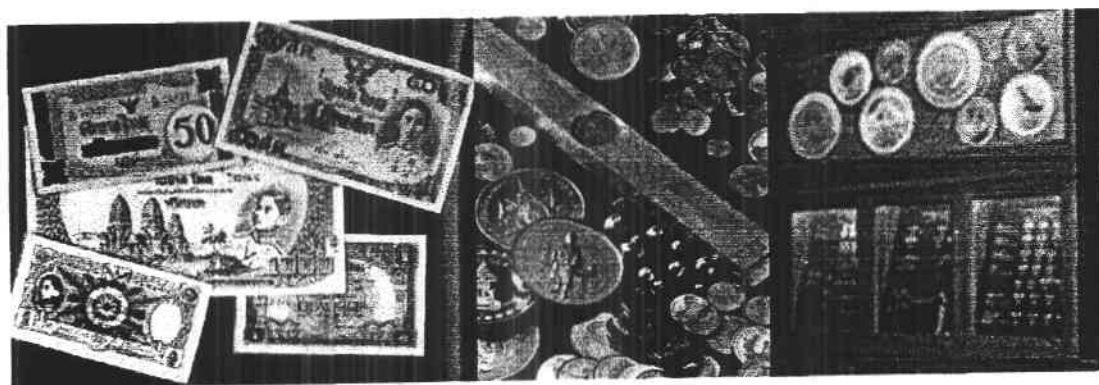
พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย ปัจจุบันจัดแสดงวิวัฒนาการด้านเงินตราที่สมบูรณ์แบบของประเทศ เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่บุคคลทั่วไปโดยเฉพาะเยาวชน ให้ตระหนักถึงคุณค่าแห่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ นอกจากนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร นั่นคือธนาคารแห่งประเทศไทยอีกด้วย

2. ข้อดีและข้อเสียในการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ เพื่อใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์

หากมองว่าอาคารจะต้องปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์เป็นพิพิธภัณฑ์ คือ เป็นทั้งการอนุรักษ์พร้อมกันกับใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ด้วย เมื่อเข้ามาใช้งานอาคารจะต้องรู้สึกได้ถึงบรรยากาศความเป็นประวัติศาสตร์ ซึ่งสัมพันธ์กับคน ทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้น คนที่เข้ามาหรือแม้แต่เด็ก ๆ จะรู้สึกถึงบรรยากาศ แต่หากไปสร้างตึกใหม่จะเป็นเรื่องของความต้องการทางด้านกิจกรรมว่ามาแล้วต้องสนุก ต้องเป็น edutainment

ภาพที่ 5.50

วัตถุจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 22 มีนาคม 2549.

แต่หากเป็นกรณีของโบสถ์ Cham ของสิงคโปร์ ซึ่งมีการปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑ์จากเดิมซึ่งเป็นโบสถ์เก่า โดยเป็นการผสมผสานการใช้งาน (mix function) ซึ่งจะมีห้องที่เป็นพื้นที่ทำกิจกรรม ดังนั้น พอผู้เข้าชมที่เป็นเด็ก ๆ เริ่มเบื่อ พวกเด็กจะวิ่งเล่น โดยจะมีพื้นที่ให้วิ่งเล่น และกระโดดโลดเต้น ซึ่งสำหรับกรณีของพิพิธภัณฑ์จะต้องดูว่าเหมาะสมหรือเปล่า ตรงส่วนไหนที่ทำได้ และไม่ได้ เนื่องจากเป็นวังเก่า

แต่อาจใช้กิจกรรมแบบการเล่นวอล์คแรลลี่ (walk rally) รอบวัง ซึ่งพอทำได้ แต่ถ้าเข้ามาในวังเลยนั้นคงยังไม่ได้ แต่เคยมีกรณีของห้องผ่านเสียงที่เปิดเพลงที่เจ้าของวังเคยประพันธ์ไว้ และเกิดเหตุการณ์ที่มีเด็ก ๆ เข้ามาเล่นเปิดคลื่นเพลงสากลเต้นกัน ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์มองเป็น 2 แบบ คือ หากมีห้องแบบนี้เป็น edutainment ให้เด็กเล่นก็น่าสนใจไม่น้อย มีการจัดกิจกรรมเข้าไปเพื่อละลายความเบื่อหน่าย ไม่ให้พิพิธภัณฑ์ไร้ชีวิต ทำให้เกิดการเรียนรู้ ให้ผู้ที่เข้ามาเกิดความประทับใจ และอยากกลับมาอีก

ข้อจำกัดคือ การเป็นอาคารอนุรักษ์ ไม่สามารถทำอะไรด้วยตัวเองได้ ต้องขออนุญาต กรมศิลปากร ส่วนเรื่องการขุดค้นทางโบราณคดีนั้น พื้นที่นี้ไม่ได้มีการบูรณะพื้นที่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นงานที่เกี่ยวกับอาคาร งานขุดค้นทางโบราณคดีจึงมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

นอกจากนั้น ในการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ส่วนที่ควรให้ความสำคัญคงเป็นเรื่องของงานระบบ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ต้องให้ความสำคัญกับระบบการรักษาความปลอดภัยเป็นอันดับแรก แล้วงานระบบต่าง ๆ ที่จะใส่เข้าไปนั้น ต้องมีการพูดคุยกันตั้งแต่ต้น ไม่เช่นนั้นหากมาปรับปรุงทีหลังจะกลายเป็นเรื่องยุ่งยาก

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมสภาพแวดล้อมภายในห้องจัดแสดง

สำหรับการควบคุมสภาพแวดล้อมภายในห้องจัดแสดงต้องมีการวัดค่าแสงสว่าง มีมาตรฐานของค่าความสว่าง เพราะพิพิธภัณฑ์เป็นเรื่องของวัตถุจัดแสดง เช่น เมื่อเปรียบเทียบกับนิทรรศการศิลปะ (art gallery) ซึ่งวัตถุจัดแสดงเป็นภาพศิลปะความสว่างที่ต้องการจะต่างกับพิพิธภัณฑ์ โดยต้องวัดค่าความเข้มของแสงว่าอยู่ที่เท่าไร พิจารณาว่าป้ายนิทรรศการ (graphic board) สามารถทนความร้อนของแสงได้แค่ไหนจะซีดจางหรือเปล่า ส่วนใหญ่พิพิธภัณฑ์จะใช้ไฟหลอดฮาโลเจน ซึ่งมีราคาแพง มีอายุการใช้งาน 3 ถึง 6 เดือน หากหลอดไฟขาดหรือดับต้องเปลี่ยนใหม่ เพียงงานเปลี่ยนหลอดไฟก็วุ่นวายมากแล้ว เพราะหลอดไฟจะดับไม่พร้อมกัน จึงต้องเปลี่ยนตลอดทั้งเดือน มีงานต้องทำตลอด ถ้าหลอดไฟดับหรือขาดจะต้องโทรแจ้งเจ้าหน้าที่ให้มาเปลี่ยนหลอดไฟใหม่ ซึ่งจะเป็นส่วนของสายงานธุรการ

4. การจัดเส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการจัดแสดง

เป็นเส้นทางสัญจรแบบแนะนำตามเนื้อหาจัดแสดง โดยปัจจุบันทางพิพิธภัณฑ์ได้มีการปรับปรุงเส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการจัดแสดง โดยมีการบอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ของเงินตราว่า การเป็นเงิน และการซื้อของแลกเปลี่ยนอย่างไร และมีการใช้สื่อวีดิทัศน์เข้ามาเพื่อช่วยในการย่นระยะเวลาในการเล่าเรื่องราว เมื่อผู้เข้าชมเริ่มเข้าใจกระบวนการแล้วจึงค่อยเดินไปตามเส้นทาง นอกจากนั้น อาจมีคู่มือเป็นวอล์คแรลลี่ (walk rally) ให้ผู้เข้าชมสามารถเล่นเกมไปได้ด้วย กล่าวคือ สิ่งที่เราเรียนรู้แล้วค่อยนำมาปรับใช้ แต่เมื่อใช้แล้วต้องมาพิจารณาอีกว่าความต้องการของแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไร ต้องใช้การวิจัยเก็บข้อมูลจากของจริงว่ามาผู้เข้าชมรู้สึกอย่างไร กลุ่มที่เข้าชมในช่วงเช้าและบ่ายจะไม่เหมือนกัน

5. รูปแบบและบรรยากาศของส่วนจัดแสดง

ห้องจัดแสดงจะเป็นการใช้ผนังลอยตัวเป็นส่วนมาก และใช้เทคโนโลยีด้านสารสนเทศเข้ามาช่วยในการบอกเล่าข้อมูล ดังภาพที่ 5.51 โดยการประกวดแบบจัดจ้างบริษัทภายนอกมาดำเนินการ สิ่งทางพิพิธภัณฑ์สามารถรองรับได้คือ ความต้องการในส่วนของไฟฟ้า และจุดจ่ายของระบบปรับอากาศให้เหมาะสมกับการออกแบบ

สำหรับเรื่องรูปแบบของการจัดแสดงในห้องต่าง ๆ จะเป็นการปรับปรุงสภาพเพื่อรองรับเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องของเงินตรา โดยมีบางพื้นที่ส่วนเช่นกัน ได้แก่ ห้องสีชมพูที่ได้ทำการอนุรักษ์สภาพของห้องให้กลับไปเหมือนสมัยก่อน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของอาคาร

6. กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์

บุคคลทั่วไปโดยเฉพาะเยาวชน นักเรียน และนักศึกษา นอกจากนั้น ยังมีการเข้าชมในรูปแบบของการเข้ามาดูงานโดยผ่านทางหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน หรือสถาบันการศึกษา เป็นต้น

7. พื้นที่สำหรับการใช้งานสำหรับเจ้าหน้าที่

สำหรับพื้นที่ในส่วนของคุณยัข้อมูล หรือห้องสมุดพิพิธภัณฑ์นั้น ไม่มีอยู่ในอาคารพิพิธภัณฑ์ แต่อยู่ในอาคารสำนักงานใหญ่ เป็นห้องข้อมูลข่าวสาร ซึ่งตอนแรกมีห้องทำงานของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ภายในอาคาร แต่ภายหลังมีแนวคิดว่าจะเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์เพียงอย่างเดียว จึงได้ย้ายส่วนสำนักงานไปอยู่ในวังเทเวศน์

นอกจากนั้น ยังมีปัญหาพื้นที่ของห้องน้ำไม่เพียงพอ ไม่มีที่พักคอยสำหรับผู้เข้าชม และพื้นที่ร้านขายของที่ระลึกมีสภาพแออัด

ภาพที่ 5.51

บรรยากาศห้องจัดแสดงนิทรรศการภายในวังเทเวศน์

หมายเหตุ: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2549.

8. ปัญหาและวิธีแก้ไขในการใช้งานอาคารภายหลังหลังจากการปรับปรุงเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์

1) ปัญหาของแนวคิดในการจัดแสดง โดยเริ่มจากการที่ทางพิพิธภัณฑ์มีวัตถุประสงค์แสดงอยู่จำนวนมาก และแนวคิดของพิพิธภัณฑ์คือ การจัดแสดงวัตถุจัดแสดง ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์ไม่ได้เรียนรู้มาก่อนว่า พิพิธภัณฑ์แท้จริงแล้วเป็นเรื่องของการเรียนรู้จากวัตถุ ดังนั้นสิ่งแรกที่ทางพิพิธภัณฑ์จะต้องทำคือ หาวัตถุจัดแสดงให้ได้จำนวนมาก แล้วนำมาจัดแสดง บางครั้งในการเข้าชมผู้เข้าชมจึงไม่ได้ซึมซับกับวัตถุจัดแสดงมากนัก รวมกับเวลาที่มีจำกัดด้วยแล้ว ดังนั้นจึงยังไม่เป็นรูปแบบการหาความรู้จริง ๆ เป็นไม่ได้ที่จะให้เข้าใจเรื่องราวทั้งหมดได้ภายในเวลา 3 นาทีต่อห้อง ดังนั้น จึงเป็นการแนะนำและพูดใส่เกร็ดความรู้มากกว่าปัญหาที่เจอคือในตอนแรกพิพิธภัณฑ์อาจจะเน้นในเรื่องของวัตถุจัดแสดงมากเกินไป เป็นการจัดแสดงที่แข็ง เป็นการนำของเอามาใส่ในตู้ ไม่มีความรู้สึกว่าย่อยเยินเกิดขึ้นได้อย่างไร แล้วทำไมต้องเป็นเหรียญกษาปณ์

2) ปัญหาในเรื่องของวัสดุที่ไม่สามารถหาได้ตรงตามแบบเดิมในท้องตลาด ซึ่งได้มีแนวคิดตั้งแต่แรกว่าจะไม่หาวัสดุเก่า แต่จะใช้วัสดุที่เป็นปัจจุบัน เช่น กระเบื้องหลังคาใช้ GRC แทนกระเบื้องวาวแบบเดิม เป็นต้น

3) ปัญหาพื้นตกท้องช้างที่ห้องสมุด เนื่องจากมีช่องเสาที่กว้าง โดยการใส่เหล็กเสริมเข้าไปแทน แล้วจึงหุ้มด้วยไม้อัด ดังนั้น เมื่อมองขึ้นไปจะไม่ทราบว่างในคือเหล็ก

4) ปัญหาจุดที่ทรุดโทรมมากที่สุดคือ เรื่องของสี เพราะมีการทาสีทับตัวอาคารมาเยอะมากประมาณ 6-7 ชั้น ระหว่างซ่อมจึงต้องลอกสีออกเป็นชั้น ๆ เพื่อหาสีชั้นในสุดที่อยู่ติดกับปูนฉาบ จึงได้ออกมาเป็นสีแรง ๆ เช่น สีกะปิ สีน้ำเงิน สีชมพู เป็นต้น ซึ่งอาคารสมัยก่อนค่อนข้างจะใช้สีแรง

แต่สำหรับสีภายนอกอาจจะเพี้ยนไปบ้าง เพราะต้องมีการเบรกลี มีเช่นนั้นจะแรงเกินไป สีที่เจอคือ สีเหลือง แต่ต้องลดทอนความเข้มลง คงมีสาเหตุจากที่ยุคดังกล่าวประเทศไทยยังผลิตสีเองไม่ได้ จึงมีการสั่งสีมาจากต่างประเทศ ดังนั้น ตอนสั่งอาจสั่งมาพร้อมกันจำนวนมาก สถาปนิกที่ออกแบบมีจำนวนไม่มาก ดังนั้น อาคารที่สร้างขึ้นในช่วงใกล้เคียงกันจึงมีสีอาคารที่คล้ายคลึงกัน

5) ปัญหาน้ำได้ดินกับความชื้น ซึ่งปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่ ปัญหานี้ทางพิพิธภัณฑ์ยังแก้ไขไม่ได้ตั้งแต่ต้น เพราะทางกรมศิลปากรเองไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว จึงแนะนำทางพิพิธภัณฑ์ให้มีการตัดความชื้น แต่สุดท้ายยังพบความชื้นเหมือนเดิม และหลังจากที่เปิดดำเนินการเป็นพิพิธภัณฑ์แล้ว ความชื้นยังขึ้นอยู่ ทำให้ผนังมีรอยคราบซึ่งวังบางขุนพรหมจะมีการทำ

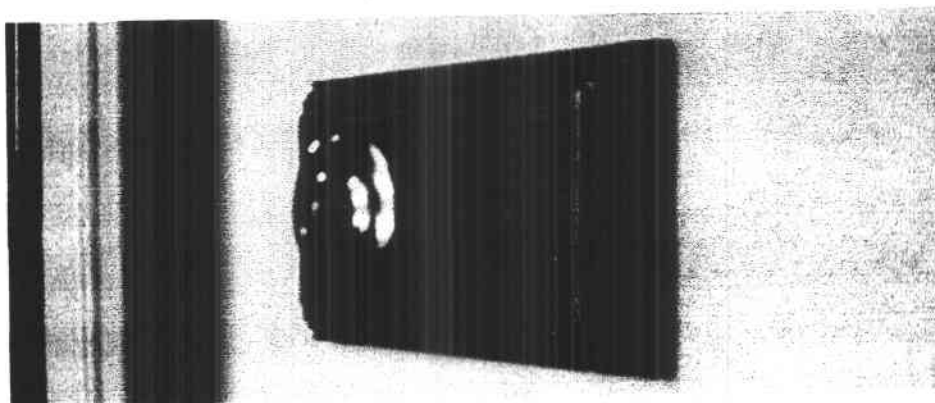
membrane สำหรับกันความชื้นที่ห้องใต้ดิน แต่ตัวผนังได้มีการปรับปรุงในภายหลัง โดยใช้สารที่เป็นฉนวน เนื่องจากการที่ความชื้นขึ้นขึ้นมาเยอะ จึงมีการปรึกษากับผู้รับเหมาว่าจะทำอย่างไร โดยผู้รับเหมาจะต้องทำให้ความชื้นหายใจได้ จะไปห้ามความชื้นขึ้นไม่ได้ แต่หากขึ้นมาแล้วหายใจได้ ความชื้นจะไม่ขึ้นต่อ สุดท้ายแล้วจึงตัดสินใจเลอะปูนฉาบด้านในของห้องใต้ดินออก ให้ความชื้นสามารถหายใจได้ และทำตระแกรงปิด ปัญหาความชื้นจึงหายไป

6) ปัญหาความชื้นที่มากเกินไป ซึ่งเกิดจากระบบปรับอากาศ ทำให้กระจกเป็นฝ้า และเกิดราขึ้น จึงต้องปรับระบบใหม่หมด มีการจ้างผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาช่วยดูแลในเรื่องความชื้นและเรื่องมลพิษ

7) ปัญหารูปแบบที่เหมาะสมของระบบประกอบอาคาร เช่น ปลั๊กไฟมีการทำฝาครอบไม้สำหรับครอบ ซึ่งหากดูผ่าน ๆ จะไม่รู้ว่าเป็นอะไร เพราะอะไรเป็นสิ่งแปลกปลอมทางทัศนียภาพที่ไม่ต้องการให้เข้ามาในวัง ส่วนสวิตช์แบบเก่าพบว่าไม่มีอยู่ในท้องตลาด จึงมีการใช้อัลลอยด์ซึ่งดูเหมือนโบราณ แต่เนื่องจากไม่สวยงามทางคณะกรรมการได้พิจารณาว่าไม่เหมาะสม จึงคิดกันว่าจะทำอะไรขึ้นปิดแทนให้ดูกลมกลืนกัน มีการถกเถียงกันเยอะแม้แต่ระบบ สัญญาณเตือนไฟ เรื่องของ CCTV ซึ่งจะต้องเห็นชัดตามระบบรักษาความปลอดภัย แต่ท้ายที่สุดต้องตั้งบนฐานไม้ทาสี ระบบปรับอากาศเช่นกัน มีการนำเอาตะแกรงที่มีลวดลายเข้ากับการตกแต่งในอาคาร มาใส่เข้าไปแทน หากมองขึ้นไปจะเห็นเป็นส่วนหนึ่งของลวดลายประดับอาคาร สำหรับระบบปรับอากาศด้านบนโดยจ่ายจากฝ้า ส่วนด้านล่างจะจ่ายจากตู้ข้างผนัง ซึ่งมีการสร้างฝาครอบไม้ไม่ให้ดูต่างจากบรรยากาศของห้อง

ภาพที่ 5.52

สวิตช์ที่ใช้งานภายในวังเทเวศน์

หมายเหตุ: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2549.

8) ปัญหาที่เกิดจากผู้เข้าชมจำนวนมาก ทำให้ตัวอาคารรองรับการใช้งานได้ไม่เพียงพอ เพราะการใช้งานเดิมคือ บ้าน เช่น ห้องน้ำเป็นต้น โดยมีการใส่ห้องน้ำเพิ่มเข้าไปที่มุมอาคารบ้าง ได้บันไดบ้าง แต่รองรับไม่ไหว รวมทั้ง เกิดความหนาแน่นในห้องขายของที่ระลึก สุดท้ายจึงมีแนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อจะทำศาลาพักผ่อน ประกอบด้วย auditorium สำหรับผู้เข้าชม และมีห้องน้ำรองรับด้วย รวมถึงพื้นที่จัดกิจกรรม แล้วจึงค่อยพาเข้าชมพิพิธภัณฑ์

9. รูปแบบของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ขององค์กร

เนื่องจากทางพิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรที่ไม่ค้ากำไร แต่ต้องคิดต่อด้วยว่าต้องสร้างกำไรในเรื่องของความรู้ ดังนั้น กำไรคือ องค์ความรู้ที่คืนสู่ประชาชนในเรื่องของภาพลักษณ์ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความภาคภูมิใจในการเป็นธนาคารชาติ และการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ อีกส่วนคือ เรื่องราวประวัติศาสตร์เงินตราไทยที่เป็นความภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติคือ เป็นเรื่องขององค์ความรู้ที่มองเป็นกำไร ในขณะเดียวกันถ้ามองถึงตัวเงิน พิพิธภัณฑ์ต้องมีการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และกำไรนำเข้ามามูลนิธิอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากร เพื่อคืนกำไรให้การศึกษาเด็ก หากเป็นภาคเอกชนจะต้องมองอีกรูปแบบ ต้องมองที่การขายมากขึ้น และต้องเลี้ยงตัวเองให้ได้ด้วย แต่ถึงแม้ตอนนี้พิพิธภัณฑ์จะไม่คิดแบบนั้น แต่จะต้องมองถึงอนาคตไว้ด้วยว่าอนาคตหากต้องแยกตัวออกมา พิพิธภัณฑ์จะอยู่ด้วยตัวเองได้หรือไม่ ณ วันนี้คงอยู่ไม่ได้ ถามว่าแล้วพิพิธภัณฑ์จะนำเอารายได้มาจากที่ไหน ฉะนั้น พิพิธภัณฑ์ต้องเป็นเหมือนพิพิธภัณฑ์ลูฟท์ (Louve) ให้ได้ ต้องเปิดขายทัวร์ หรือจัดงาน event organize ซึ่งเป็นเรื่องของการตลาด เช่น หากมีพื้นที่จะทำอะไรได้บ้าง จัดนิทรรศการหมุนเวียนได้หรือไม่ ต้องสร้างเครือข่ายพันธมิตร ทำการตลาดเข้ามา เปิดให้นักข่าวเข้ามาทำข่าว และมีการจัดพื้นที่ให้เครือข่ายพิพิธภัณฑ์อื่นเข้ามาใช้งานได้

สำหรับพิพิธภัณฑ์นี้มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 20 คน และไม่จำเป็นต้องเป็นภัณฑารักษ์สายวิชาการโดยตรง บางคนเป็นนักบัญชี พนักงานธนาคารที่ทำงานมาแล้วถูกโยกย้ายมาประจำ เช่น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ โดยจะมีหน้าที่ทำเชิงรุก มีโครงการ event on tour คือ ทำนิทรรศการชั่วคราวไปเผยแพร่กับเด็กตามโรงเรียน งานนำชมประจำ งานผลิตคู่มือสื่อเพื่อส่งเสริมความรู้ งานเขียนงานออกแบบ และงานป้ายนิทรรศการต่าง ๆ

พิพิธภัณฑ์จะดูแลวัตถุในส่วนที่เป็นพิพิธภัณฑ์ ที่เกี่ยวกับการจัดแสดง หากเป็นวัสดุประกอบการแสดง เช่น ไฟฟ้า จะมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ เช่น คอมพิวเตอร์เสีย ระบบการใช้งานเสีย หากแก้ไขเบื้องต้นไม่ได้ จะให้บริษัทที่รับประกันดูก่อน แต่หากทำไม่ได้ทางส่วน ฝ่ายข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศจะเข้ามาดูแลแทน หากเป็นงานไฟฟ้าจะมีช่างไฟสายธุรการเข้ามาดูแล เช่น งานประตูล็อก กลอนเสีย เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป

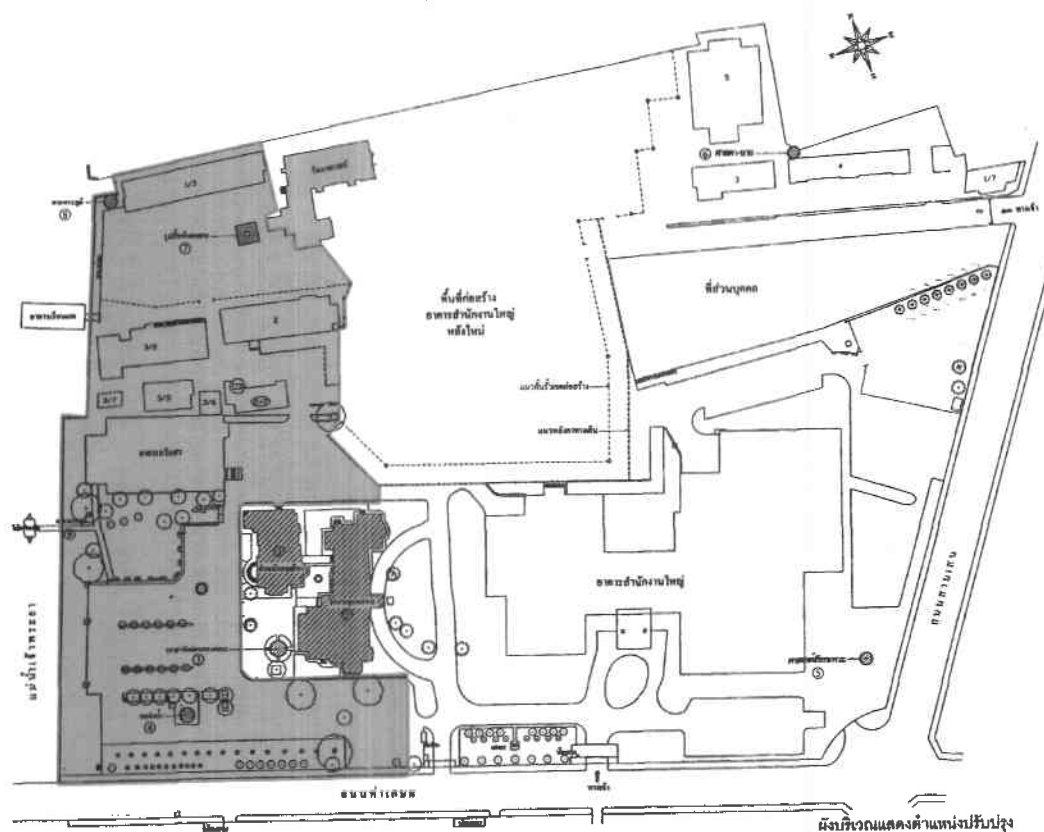
ในส่วนของการออกแบบส่วนจัดแสดงทางพิพิธภัณฑ์จะมีแนวคิดให้ว่า ห้องไหน ต้องการรูปแบบแบบใด กล่าวถึงเรื่องอะไร แล้วจึงเปิดประกวดแบบ เพื่อพิจารณาแนวคิด

10. นโยบายในอนาคตของการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์

1) หลัง พ.ศ. 2550 จะมีโครงการปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรม โดยจะรื้ออาคารด้านติด ริมน้ำ ซึ่งตอนนี้เป็นอาคารสโมสร โดยจะรื้อออกทั้งหมด โดยพิจารณาจากผังเก่าสมัยเริ่มสร้าง ซึ่งพยายามจะนำเอาลักษณะเส้นทางแบบเมื่อครั้งอดีตกลับมา และจัดทำสภาพแวดล้อมให้กลับ มาคล้ายกับของเดิม ทางกรมศิลปากรได้ให้ความเห็นว่า เดิมพื้นที่ดังกล่าวจะมีคลองที่แบ่งระหว่าง วังบางขุนพรหมกับวังเทเวศน์อยู่ ในส่วนดังกล่าวโดยได้พยายามให้ทางพิพิธภัณฑ์ขุดคลองขึ้น แต่จะต้องดูความเหมาะสมว่าจะทำได้เพียงใด โดยอาจเป็นในเชิงสัญลักษณ์แทน

ภาพที่ 5.53

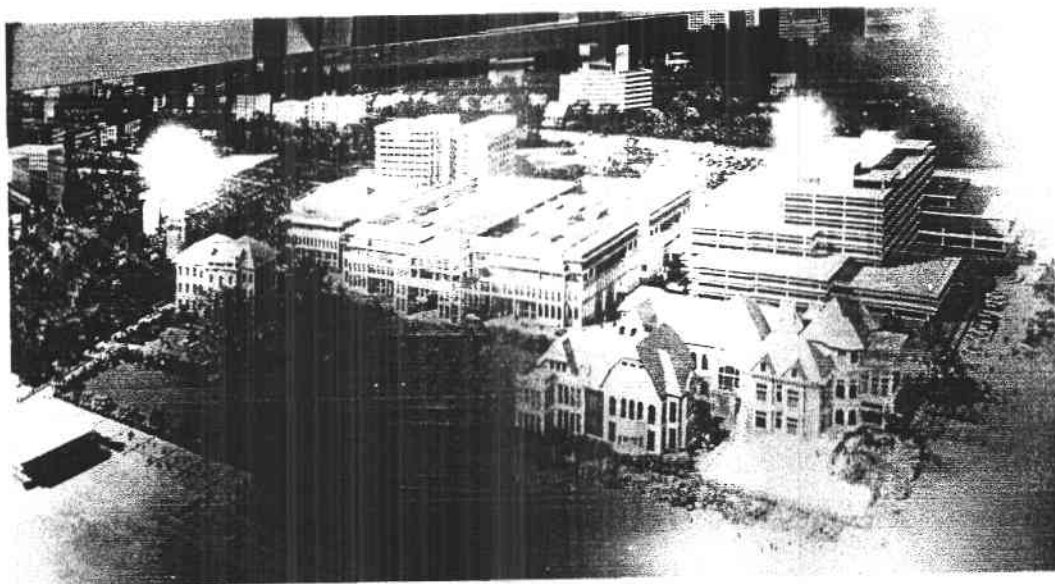
พื้นที่ในการปรับปรุงพื้นที่ริมน้ำของธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2549.

ภาพที่ 5.54

ทัศนียภาพภายหลังการปรับปรุงพื้นที่ริมน้ำของธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2549.

2) ภายในปีหน้าอาจมีการเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในวันเสาร์เป็นลักษณะของพิพิธภัณฑ์เปิด เพราะตอนนี้ยังเป็นพิพิธภัณฑ์ปิด (close museum) อยู่ เป็นการต้อนรับผู้ที่มาดูงานของธนาคาร ซึ่งบางทีนักศึกษาต่างชาติดูงานใส่เสื้อกั๊ก เมื่อถ่ายรูปแล้วทางผู้ใหญ่พิจารณาแล้วได้ผลตอบรับที่ไม่ดีนักในเรื่องวัฒนธรรม ความจริงการเป็นพิพิธภัณฑ์เปิดนั้นมีข้อดี แต่ทางพิพิธภัณฑ์จะต้องรับความหลากหลายตรงนั้นให้ได้ เพราะกลุ่มผู้เข้าชมจะไม่ใช่นักเรียน นักปกครอง และข้าราชการ อาจเป็นเพียงชาวบ้านคนหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น จะต้องห่วงเรื่องความปลอดภัย อย่างการทำหนังสือขอเข้าชมแบบในปัจจุบัน สามารถช่วยเรื่องความปลอดภัยได้ระดับหนึ่ง โดยรู้ว่าผู้เข้าชมเป็นใคร ขณะเดียวกัน ยังต้องคอยระวังมิฉะนั้นจะแทรกซึมเข้ามาอย่างถ้าทำหนังสือจากหน่วยงานมาด้วยจะช่วยลดปัญหาดังกล่าวลงไปได้ เช่น การเปิดห้องจะมีการแจ้งเจ้าหน้าที่ ต้องทำตารางเวลาบนระบบคอมพิวเตอร์ไว้ว่ามีผู้เข้าชมกี่คน ชื่ออะไรบ้าง นอกจากนั้นยังมีการแลกบัตรด้วย ดังนั้น หากกลายเป็นพิพิธภัณฑ์เปิดทางพิพิธภัณฑ์คงต้องปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัยให้ดีขึ้น

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งานพื้นที่จัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบและเนื้อหาของพิพิธภัณฑสถาน แนวทางการจัดแสดงในปัจจุบัน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แบ่งการจัดแสดง ออกเป็น 3 เรื่อง คือ

- 1) ประวัติศาสตร์ชาติไทย จัดแสดงในพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน
- 2) ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย จัดแสดงตามยุคสมัย

ประกอบด้วย

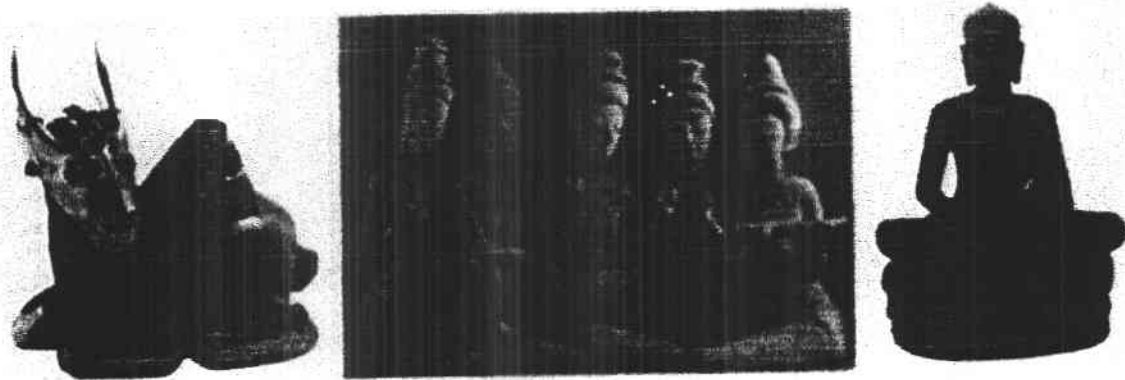
(1) สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จัดแสดงในอาคารส่วนหลัง ของพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน

(2) สมัยประวัติศาสตร์ จัดแสดงในอาคารใหม่ 2 หลัง ที่สร้างขนานสองข้างของหมู่วิมานเมื่อ พ.ศ. 2510

- 3) ประณีตศิลป์ และ ชาติพันธุ์วิทยา จัดแสดงในหมู่พระวิมาน

ภาพที่ 5.55

วัตถุจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ที่มา: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร, 2549

2. ข้อดีและข้อเสียในการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ เพื่อใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์

การปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์เพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์เป็นการปรับปรุงอาคารที่มาจากจุดประสงค์ของการใช้งานที่ต่างกัน โดยทั่วไปมักมีแนวคิดที่ว่าพิพิธภัณฑ์เป็นของเก่าเป็นสถานที่โบราณ สิ่งที่น่ามาจัดแสดงต้องโบราณ ซึ่งหากมองกลับไปจุดเริ่มต้นของพิพิธภัณฑ์เมื่อสมัยรัชกาลที่ 4 สิ่งต่าง ๆ ยังเป็นของสมัยใหม่อยู่ในขณะนั้น เช่น รถไฟจำลอง ลูกโลกจำลอง แต่ปัจจุบันสิ่งของดังกล่าวกลับกลายเป็นของเก่า ในช่วงเวลาดังกล่าวการจัดเก็บสิ่งของเหล่านี้เป็นไปเพื่อให้ความรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปวัตถุที่จัดเก็บเริ่มมีความหลากหลายมากขึ้น จึงเริ่มหยุดการรวบรวม สิ่งของที่ได้เก็บรวบรวมไว้ถูกนำมาวางไว้เฉย ๆ ต่อมาประชาชนทั่วไปเริ่มมีแนวคิดอาคารเก่าที่หน่วยงานราชการได้ย้ายออกไปแล้วควรทำการปรับปรุงเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ ดังนั้นจึงกลายเป็นกระแสนิยมว่าอาคารแบบโคโลเนียล (Colonial) ควรได้รับการปรับปรุงให้เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ ซึ่งความจริงอาคารดังกล่าวไม่ได้ถูกออกแบบเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ และพิพิธภัณฑ์นั้นต้องการสภาพแวดล้อมและการบริการที่จะให้กับผู้เข้าชมที่เหมาะสม ส่วนในแง่ประวัติศาสตร์ของอาคาร มีความขัดแย้งกับแนวทางการจัดแสดงตามแนวคิดของภัณฑารักษ์ เนื่องจากห้องต่าง ๆ ภายในอาคารที่มีอยู่เดิมไม่สามารถตอบสนองต่อแนวคิดในการจัดแสดงได้อย่างอิสระ ไม่สามารถจัดพื้นที่ว่างได้ตามเนื้อหาการจัดแสดงอย่างอิสระ สำหรับการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์เพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ของต่างประเทศ ภายในอาคารจะมีการเตรียมพร้อมสำหรับการใช้งานเพื่อการจัดแสดงโดยคงไว้เพียงเปลือกอาคาร ส่วนภายในจะทำการปรับปรุงอย่างอิสระดังนั้นการทำงานตามหน้าที่ของภัณฑารักษ์จึงสะดวกกว่าในประเทศไทย

จากเหตุผลดังกล่าว จึงไม่ควรพิจารณาเพียงการซ่อมอาคารก่อนที่จะมีการกำหนดเนื้อหาการจัดแสดง โดยระหว่างกระบวนการซ่อมแซมอาคารควรพิจารณาเนื้อหาในการจัดแสดงไปด้วยว่าจะจัดแสดงอะไร อย่างไร มีเช่นนั้นอาจต้องเข้าไปปรับเปลี่ยนรูปแบบอาคารในภายหลัง เช่น การกันผนังเพิ่ม ลดฝ้าเพดาน หรืออาจต้องเจาะผนัง ฝ้าเพดาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช่เหตุ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมสภาพแวดล้อมภายในห้องจัดแสดง

เนื่องจากวัตถุจัดแสดงภายในห้องเป็นอินทรีย์วัตถุทั้งหมด เช่น ผ้า เครื่องดนตรี และงานช่าง เป็นต้น จึงเกิดการชำรุดเสียหายได้ง่ายเนื่องจากความผันแปรของอุณหภูมิในอากาศ โดยระดับอุณหภูมิควรอยู่ที่ 25 – 30 องศาเซลเซียส หากสามารถทำได้ควรรักษาอุณหภูมิให้อยู่ที่ระหว่าง

25-30 องศาเซลเซียส ตลอดเวลา หากเปิดเครื่องปรับอากาศตั้งแต่เวลา 8:00 - 21:00 น. อุณหภูมิภายในห้องจัดแสดงจะขึ้น - ลง กลับไปกลับมา ทำให้เกิดผลเสียต่อวัตถุจัดแสดง

ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยไม่ใช้เครื่องปรับอากาศของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมีผลดีในแง่ของการอนุรักษ์วัตถุแต่ไม่ได้นักสำหรับการบริการผู้เข้าชม เพราะผู้เข้าชม ต้องการความเย็นสบายและผ่อนคลายขณะเดินชมนิทรรศการมากกว่า

4. การจัดเส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการ จัดแสดง

เป็นเส้นทางสัญจรแบบแนะนำตามเนื้อหาจัดแสดง โดยแยกเนื้อหาจัดแสดงตามกลุ่ม อาคารแต่ละหลัง

5. รูปแบบและบรรยากาศของส่วนจัดแสดง

คงรูปแบบเดิมของสถานที่ไว้ โดยทำการศึกษาประวัติศาสตร์การใช้งานดั้งเดิมของ อาคาร แล้วจึงทำการปรับปรุงเพื่อให้คืนสภาพเหมือนกับรูปแบบเดิมให้มากที่สุด เป็นลักษณะของ Historical Museum โดยรูปแบบการจัดแสดงจะเน้นที่การจัดแสดงวัตถุจัดแสดงเป็นหลัก

6. กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑฯ ได้แก่ กลุ่มคนทั่วไป นักเรียน นักศึกษา และ ชาวต่างชาติที่มีความสนใจ

7. พื้นที่สำหรับการใช้งานสำหรับเจ้าหน้าที่ แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วนคือ

- 1) พื้นที่สำนักงาน
- 2) พื้นที่ส่วนบริการ เช่น ห้องสมุด ประชาสัมพันธ์
- 3) พื้นที่จัดแสดง (ดังภาพที่ 5.56)

สำหรับส่วนของห้องคลังนั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 จุดคือ

- 1) ห้องใต้ดิน ปัจจุบันปิดไปแล้วเพราะมีปัญหาเรื่องความชื้น
- 2) ปีกอาคารด้านสำนักงานเดิม
- 3) ห้องใต้หลังคา แต่ไม่สะดวกในการขนย้ายวัตถุเพราะไม่มีลิฟต์ขึ้นของ

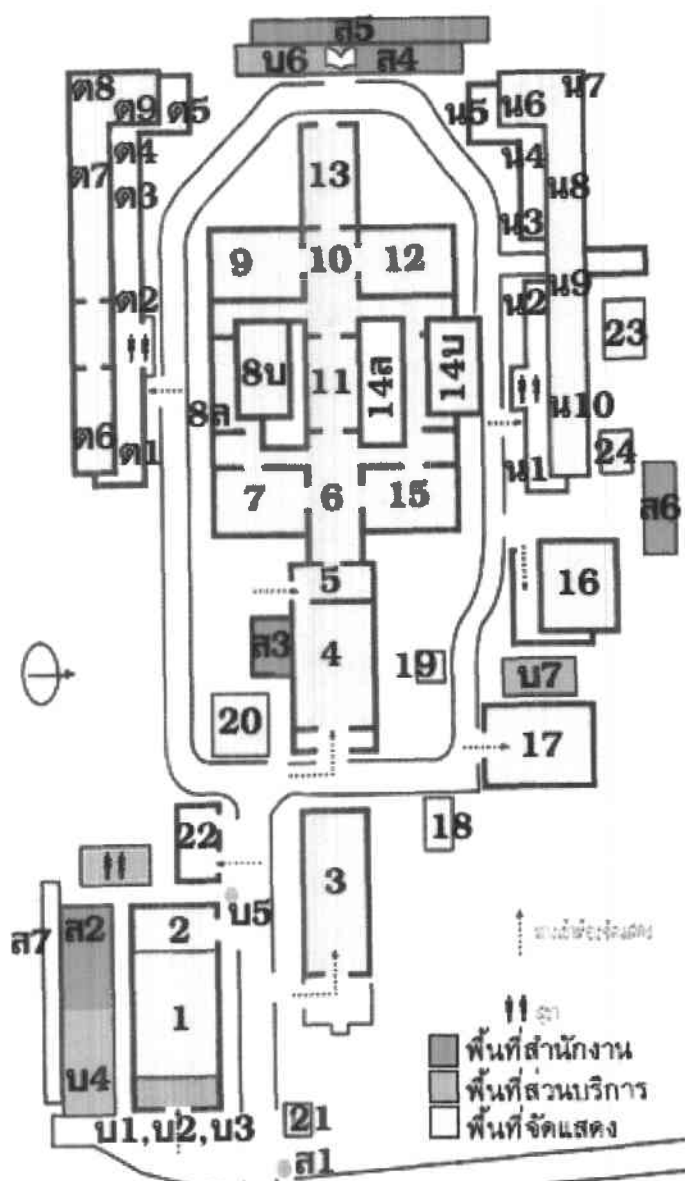
ส่วนของห้องน้ำจะแยกออกจากตัวอาคารพิพิธภัณฑฯ

8. ปัญหาและวิธีแก้ไขในการใช้งานอาคารภายหลังหลังจากการปรับปรุงเพื่อเป็น อาคารพิพิธภัณฑฯ

การปรับปรุงอาคารเพื่อเป็นพิพิธภัณฑฯของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เริ่มต้นใน สมัยรัชกาลที่ 7 โดยการบำรุงรักษาอาคารดังกล่าวต้องใช้งบประมาณที่สูงมาก โดยสถาปत्यกรรมเอง หลังจากผ่านการอนุรักษ์แล้วจะเปรียบเสมือนเป็นวัตถุจัดแสดงด้วย ส่วนการปรับปรุงใหญ่ครั้งต่อมาได้ ดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2525 โดยทำการรื้อหลังคาเพื่อซ่อมแซมใหม่ทั้งหมด

ภาพที่ 5.56

การจัดแบ่งพื้นที่ใช้งานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ที่มา: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร, 28 มีนาคม 2549.

จนเมื่อ พ.ศ. 2542 จึงเริ่มทำการบูรณะใหญ่ครั้งล่าสุด มีการใช้งบประมาณ 45 ล้านบาท โดยงบประมาณสำหรับการบูรณะไม่ได้เข้ามาพร้อมกันในคราวเดียว แต่จะเข้ามาเป็นงวด ๆ ไป ในแต่ละปีจะต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่การจ้างงาน จนถึงการจัดประมูล จากการซ่อมแซมที่เกิดขึ้นตลอดทั้งปีภาพที่ปรากฏต่อผู้เข้าชมจึงคล้ายกับผู้ป่วยที่ต้องเข้าเฝือกตลอดทั้งปี ทำให้ผู้เข้าชมรู้สึกท้อว่าอาคารไม่มีความสง่า สำหรับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้นไม่อาจปิดดำเนินการเพื่อทำการซ่อมแซมใหญ่ครั้งเดียวได้เหมือนกับการซ่อมแซมใหญ่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ฝรั่งเศส ซึ่งสามารถปิดปรับปรุงได้ถึง 5 ปี โดยทำการย้ายวัตถุจัดแสดงไปจัดเก็บที่ Opera House แล้วจัดทำนิทรรศการเคลื่อนที่แทน สำหรับเจ้าหน้าที่เองจะได้ทำงานไปด้วยตลอดระยะเวลาที่พิพิธภัณฑ์ปิดทำการ นอกจากนั้นยังมีการใช้ระบบเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยทำให้ระบบการจัดเก็บวัตถุจัดแสดงมีประสิทธิภาพ สำหรับที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเคยมีแนวคิดที่จะปิดดำเนินการยาว 5 ปี เช่นกันแต่ไม่สามารถทำได้เพราะวัตถุจัดแสดงมีอยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีการสร้างสถานที่จัดเก็บวัตถุจัดแสดงใหม่ตั้งอยู่ที่บริเวณรังสิตคลอง 5 นอกจากนั้นยังมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาคารพิพิธภัณฑ์ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ปัญหาวัตถุจัดแสดงที่มีจำนวนมาก แก้ไขโดยลดจำนวนข้อมูลและวัตถุจัดแสดงลง คงเหลือไว้เพียงบางส่วนที่ใช้สำหรับการจัดนิทรรศการ
- 2) ปัญหาการใช้พื้นที่ โดยหากเป็นห้องที่มีประวัติศาสตร์จะต้องทำการเก็บรักษาสภาพดั้งเดิมไว้ ในขณะที่การใช้งานจริงควรรื้อพื้นที่ออกเพื่อให้เกิดพื้นที่โล่งกว้างสำหรับรองรับการจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับการจัดแสดง
- 3) ปัญหาความสว่าง แก้ไขโดยใช้แสงธรรมชาติ เช่น ห้องจัดแสดงหนังใหญ่ โดยนำเอาจากสีขาวมาบังแสงแดดไม่ให้แสงเข้ามาโดยตรงแล้วจึงนำหุ่นไปตั้งด้านหน้าของฉาก
- 4) ปัญหาระดับพื้น แก้ไขโดยยกระดับพื้นต่างหากอีกชั้นหนึ่งเพื่อตั้งวัตถุจัดแสดง
- 5) ปัญหาแดดที่ส่องแสงเข้าพร้อมกันทั้งสองทางทำให้มองไม่เห็นวัตถุจัดแสดง แก้ไขโดยการใช้ผ้าม่าน (shading) มาช่วยบังแดด แต่ยังมีปัญหาอยู่เพราะประตูหน้าต่างแบบไทยนั้นเปิดเข้าด้านในเวลาเปิด - ปิดจึงไม่สามารถติดตั้งผ้าม่านได้
- 6) ปัญหาการระบายอากาศ แก้ไขโดยการเป่าลมเย็นออกมาทางใต้ตู้จัดแสดง เพราะอากาศร้อนจะลอยตัวขึ้นสูง นอกจากนั้นวัตถุในตู้จะได้รับการดูแลระดับของอุณหภูมิพร้อมกันไปด้วย
- 7) ปัญหาความร้อนจากไฟส่องสว่าง แก้ไขโดยใช้วิธีสะท้อนไฟส่องสว่างจากด้านบนของตู้จัดแสดงลงมายังวัตถุจัดแสดง โดยไม่ให้กระทบวัตถุจัดแสดงโดยตรง
- 8) ปัญหาในการติดตั้งระบบปรับอากาศ สถาปนิกและมันทนากรได้ให้คำปรึกษาว่าผ้ามีความสูงมากจึงไม่เหมาะหากจะติดตั้งเครื่องปรับอากาศ เนื่องจากต้องใช้ค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการติดตั้ง
- 9) ปัญหาฝนที่สาดเข้ามาภายในอาคารทางช่องเปิด เนื่องจากไม่ได้ทำการติดตั้งส่วนของกันสาดเพิ่มเข้าไป เพราะจะทำให้อาคารเสียรูปแบบทางสถาปัตยกรรม
- 10) ปัญหาฝนที่รั่วจากหลังคา เนื่องจากหลังคามีการรั่วของน้ำฝนตั้งแต่สมัยเริ่มสร้าง โดยสมัยก่อนมีการใช้สังกะสีวางรองแผ่นกระเบื้องหลังคาแต่เกิดปัญหาเนื่องจากสังกะสีทำให้เกิดความร้อนสูงแผ่นไม้ที่ทำหน้าที่กันน้ำฝนจึงเกิดการผุ ได้แก้ปัญหาโดยใช้แผ่นยางเชื่อมด้วยความร้อนวางทับบนแผ่นไม้อัดก่อนแล้วจึงวางระแนงไม้ทับอีกทีเพื่อไม่ให้เกิดความร้อนสูงเหมือนกับการใช้แผ่นสังกะสี

11) ปัญหาประตู และหน้าต่าง หากมีการติดตั้งกระจกเพิ่มเข้าไปจะทำให้อาคารเสียรูปทรงทางสถาปัตยกรรม จังหวะการเว้น - นูนของอาคารจะไม่เป็นไปตามรูปแบบเดิม ผิดกับความรู้สึกเดินของช่างผู้ออกแบบ

12) ปัญหาสีของอาคาร เกิดปัญหาเชื่อว่าเนื่องจากอิฐดั้งเดิมที่ใช้ในการก่อสร้างมีความชื้นสูงแม้ทาสีใหม่ทับลงไปแต่สีก็ยังเกิดขึ้นใหม่อีก เดิมอาคารไม่ได้ทาสีแต่เป็นสีที่เกิดจากน้ำปูนซึ่งปัจจุบันจำเป็นต้องทำการทาสีใหม่ตลอด ซึ่งจะทำให้การทาสีปีละครั้งโดยเฉพาะส่วนที่ทรุดโทรมมาก ๆ หากทำการทาสีข้างมาทำการทาสีทุก ๆ ปีจะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก จึงต้องดำเนินการเองในส่วนที่ช่างของพิพิธภัณฑสถานฯสามารถทำได้

13) ปัญหากระเบื้องหลังคา โดยหลังคาต้องไม่เป็นกระเบื้องเคลือบแบบเดียวกับที่ใช้กับวังหลวง เพื่อเป็นการลดศักดิ์ของอาคารไม่ให้เท่ากับวังหลวงซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน

14) ปัญหาระบบไฟฟ้าซึ่งเป็นส่วนที่ติดตั้งมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 จึงทรุดโทรมเป็นอย่างมาก และทำให้บำรุงรักษาได้ยาก

15) ปัญหาระบบป้องกันไฟ ซึ่งไม่ได้ถูกติดตั้งทุกส่วนของอาคาร โดยได้รับการติดตั้งเดิมเมื่อครั้ง พ.ศ. 2525 ได้ทำการแก้ปัญหาโดยการติดน้ำยาดับเพลิงด้านบนใหม่บริเวณหลังคาซึ่งใช้งบประมาณจำนวนถึง 10 ล้านบาทในการติดตั้ง

16) ปัญหาระบบรักษาความปลอดภัย เนื่องจากประตู - หน้าต่างเป็นแบบบานไม้ ใสกลอนทำให้ไม่สามารถเปิดให้สนิทได้ ดังนั้นสัญญาณเดือนกุมภาพันธ์ที่ติดตั้งตรงบานประตู - หน้าต่างจึงดังจากข้อผิดพลาดดังกล่าวอยู่บ่อยครั้ง ปัจจุบันจึงมีการถอดสัญญาณเดือนกุมภาพันธ์ดังกล่าวออก

17) ปัญหาความชื้นทำให้สีของผนังหลุดล่อนออกมา แก้ปัญหาโดยการเจาะช่องที่ผนังให้ตรงกัน 2 ด้าน เพื่อให้ลมไหลผ่านได้ นอกจากนั้นความชื้นยังเกิดจากปัญหาน้ำฝนที่รั่วลงมาจากหลังคาด้านบนด้วยเช่นกัน

18) ปัญหาจากสัตว์ต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เช่น ปลวก นก ค้างคาว เป็นต้น สำหรับปลวกจะต้องมีการกำจัดปลวกตลอดปีโดยมีเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลทุก ๆ เดือน สำหรับค้างคาวจะสร้างปัญหาบริเวณด้านบนของอาคารซึ่งมูลค้างคาวจะทำให้โครงไม้ด้านบนเกิดการผุกร่อน จึงต้องเปลี่ยนและทาสีเพื่อซ่อมแซมความเสียหายอยู่บ่อยครั้ง

19) ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมโดยรอบอาคาร เช่น ไม่มีที่จอดรถ ปัญหาการระบายน้ำ ซึ่งถูกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปิดทางระบายน้ำออกสู่อ่างน้ำเจ้าพระยา นอกจากนั้นบริเวณด้านหน้ายังติดกับถนนใหญ่ทำให้ระบายน้ำออกไม่ได้ปัจจุบันจึงกลายเป็นที่ต่ำเกิดน้ำท่วมขัง แก้ปัญหาโดยทำท่อระบายน้ำให้ใหญ่ขึ้นแล้วใช้วิธีสูบน้ำช่วยในการระบายน้ำ

20) ปัญหาการเข้าถึงและทางเข้า - ออกที่คับแคบ ทำให้รถตำรวจ และรถดับเพลิงไม่สามารถเข้ามายังบริเวณพิพิธภัณฑสถานฯได้ เนื่องจากไม่สามารถขยายพื้นที่รอบบริเวณพิพิธภัณฑสถานฯออกไปได้

21) ปัญหาจากค่าบำรุงรักษาในแต่ละปีที่ไม่เพียงพอ จากงบประมาณที่ได้รับปีละประมาณ 1 ล้านบาท แต่เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่สูง ดังนั้นจึงเหลืองบประมาณที่นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำ (fixed cost) ของพิพิธภัณฑ์เพียงปีงบประมาณละ 3 แสนบาทเท่านั้นสำหรับการปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร

9. รูปแบบของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ขององค์กร

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ปัจจุบันเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการแบ่งการทำงานเป็น 4 ฝ่าย และมีหน่วยงานสนับสนุน 1 หน่วยงาน หน่วยงานหลักประกอบด้วย

ฝ่ายวิชาการ มีหน้าที่ รวบรวม จำแนกแยกแยะ จัดทำทะเบียนบันทึกหลักฐานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่พิพิธภัณฑ์สถานเก็บรวบรวมได้ ตลอดจนศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ และวิจัย เนื้อหาเรื่องราวของวัตถุกำหนดเนื้อหาแนวทางการจัดแสดง ดำเนินการจัดแสดงนิทรรศการ รวมทั้งเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บทความ การบรรยาย เป็นต้น

ฝ่ายบริการการศึกษา มีหน้าที่จัดการการศึกษาเกี่ยวกับโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่จัดแสดง เช่น การจัดการอบรม การประชุม การสัมมนา การบรรยาย การจัดห้องเรียน ห้องค้นคว้า การจัดนิทรรศการ การผลิตสื่อและเครื่องมือในการศึกษา การให้บริการการศึกษา เช่น การนำชม การบริการยืมสื่อการศึกษา การให้บริการห้องสมุด เป็นต้น

ฝ่ายเทคนิคและศิลปกรรม มีหน้าที่ออกแบบและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เช่น การจัดทำป้ายวัตถุ ตู้ ชั้นแท่นฐาน ระบบไฟในการจัดนิทรรศการ รวมทั้งงานทางด้านเทคนิคและศิลปกรรมอื่น ๆ สำหรับพิพิธภัณฑ์สถาน เช่น การจัดแต่งภูมิทัศน์ การประปา การไฟฟ้า การโยธา เป็นต้น

ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีหน้าที่เกี่ยวกับงานสารบรรณ ชุกรการ การเงิน บุคลากร รวมทั้งควบคุมดูแลการรักษาความปลอดภัยภายในพิพิธภัณฑ์สถาน

10. นโยบายในอนาคตของการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์

ปรับปรุงห้องจัดแสดงในหมู่พระวิมาน เพื่อเป็นการฟื้นฟูชีวิตให้กับอาคาร โดยทำการสืบค้นประวัติศาสตร์ว่า เดิมห้องต่าง ๆ ได้ถูกใช้งานอย่างไร แล้วจึงทำการปรับปรุงให้กลับมามีสภาพแบบสมัยเดิม เป็นลักษณะของ historical museum โดยเป็นโครงการระยะยาวของทางพิพิธภัณฑ์

5.2.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์

การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร (ดังตารางที่ 5.8)

ตารางที่ 5.8

การเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการ
ใช้งานพื้นที่ของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่งชาติ	พิพิธภัณฑ์ธนาคาร แห่งประเทศไทย	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร
1. รูปแบบและเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์				
1) วัตถุประสงค์	เผยแพร่องค์ความรู้ เกี่ยวกับ พระบาท สมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัว และ พระปกเกล้าศึกษา	สร้างพิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่งชาติ ขนาดใหญ่ และส่งเสริม การพัฒนา และสร้างเครือข่าย ความร่วมมือกับ พิพิธภัณฑ์อื่นๆ	เผยแพร่ความรู้ที่ เกี่ยวกับเงินตรา และ เป็นส่วนหนึ่งในการ ส่งเสริมภาพลักษณ์ องค์กร	เผยแพร่ความรู้ และ จัดแสดงวัตถุเกี่ยว กับประวัติศาสตร์ ชาติไทย รวมถึง ประวัติศาสตร์ศิลปะ และโบราณคดีของ ประเทศไทย
2) เนื้อหาการจัดแสดง	พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	ความเป็นมาของ ผู้คนและวัฒนธรรม ในดินแดนประเทศไทย และอุษาคเนย์	วิวัฒนาการทาง ด้านเงินตราของ ประเทศ	ประวัติศาสตร์ ชาติไทย รวมถึง ประวัติศาสตร์ศิลปะ และโบราณคดีของ ประเทศไทย
3) รูปแบบ	เน้นวัตถุจัดแสดง	ไม่เน้นวัตถุจัดแสดง	เน้นวัตถุจัดแสดง	เน้นวัตถุจัดแสดง
2. ข้อดีและข้อเสียในการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ เพื่อใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์				
1) ข้อดี	- มีความสวยงาม - เหมาะสมกับภาพ ลักษณ์ของอาคาร	- สถาปัตยกรรม สามารถดึงดูดคน ได้ด้วยตัวเอง - อาคารมีคุณค่า ทางประวัติศาสตร์ - สามารถใช้อาคาร เป็นส่วนหนึ่งของการ เรียนรู้ได้	- บรรยากาศทาง ประวัติศาสตร์ของ อาคาร - เป็นการอนุรักษ์ สถาปัตยกรรม - การใช้อาคารเป็น ส่วนหนึ่งของการ เรียนรู้ได้	- บรรยากาศทาง ประวัติศาสตร์ของ อาคาร - การใช้อาคารเป็น ส่วนหนึ่งของการ เรียนรู้ได้

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่งชาติ	พิพิธภัณฑ์ธนาคาร แห่งประเทศไทย	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร
2. ข้อดีและข้อเสียในการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ เพื่อใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ (ต่อ)				
2) ข้อเสีย	- โครงสร้างอาคาร - ความสะดวกใน การใช้งานพื้นที่ อาคาร	- ข้อจำกัดของพื้นที่	- เนื่องจากเป็น อาคารอนุรักษ์ การดำเนินงานจึง ต้องผ่านความ เห็นชอบของกรม ศิลปากร - ข้อจำกัดของงาน ระบบและรักษา ความปลอดภัย	- ห้องต่าง ๆ ที่มีอยู่ เดิมไม่สามารถ ตอบสนองแนวคิด ในการจัดแสดงได้ อย่างอิสระ
3) ความเหมาะสม	เหมาะสม	เหมาะสม	เหมาะสม	เหมาะสม
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมสภาพแวดล้อมภายในห้องจัดแสดง				
1) อุณหภูมิ	ใช้ระบบปรับอากาศ	ใช้ระบบปรับอากาศ	ใช้ระบบปรับอากาศ	ใช้การเป่าลมเย็น
2) ความชื้น	เปิดประตู - หน้าต่าง เมื่อปิดระบบปรับอากาศ	เลือกใช้เครื่องส่งลม เย็นเพื่อ ควบคุม ความชื้น	เปิดประตู หน้าต่าง เมื่อปิดระบบปรับอากาศ	ใช้ลมพัดผ่านห้อง เพื่อระบายอากาศ
3) แสง	หลีกเลี่ยงการใช้ แสงธรรมชาติ	หลีกเลี่ยงการใช้ แสงธรรมชาติ	หลีกเลี่ยงการใช้ แสงธรรมชาติ	ใช้ทั้งแสงธรรมชาติ และแสงประดิษฐ์
4) ฝุ่นละออง	ใช้ระบบปรับอากาศ แบบปิด	ใช้ระบบปรับอากาศ แบบปิด	ใช้ระบบปรับอากาศ แบบปิด	-
5) การระบายอากาศ	เปิดประตู - หน้าต่าง เมื่อปิดระบบปรับอากาศ	นำอากาศบริสุทธิ์ ผ่านเครื่องปรับอากาศ	เปิดประตู - หน้าต่าง เมื่อปิดระบบปรับอากาศ	ใช้การเป่าลมเย็น เป่าอากาศไปภายนอก
4. การจัดเส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการ จัดแสดง				
เส้นทางสัญจรแบบ แนะนำตามเนื้อหา จัดแสดง	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่งชาติ	พิพิธภัณฑ์ธนาคาร แห่งประเทศไทย	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร
5. รูปแบบและบรรยากาศของส่วนจัดแสดง				
1) ใช้ผนังลอยตัว ช่วย ในการจัด แสดงนิทรรศการ	✓	✓	✓	-
2) ใช้เทคโนโลยี ด้านสารสนเทศ	✓	✓	✓	-
3) การอนุรักษ์ สภาพห้องเดิม	-	เฉพาะสี่ของห้อง	เฉพาะบางห้อง	ทำการอนุรักษ์
4) บรรยากาศของ ส่วนจัดแสดง	เชื่อมโยงกับรูปแบบ อาคาร	ตัดขาดจากรูปแบบ อาคาร	เชื่อมโยงกับรูปแบบ อาคาร	เชื่อมโยงกับรูปแบบ อาคาร
5) ให้อาคารเป็น ส่วนหนึ่งของ การจัดแสดง	-	✓	✓	✓
6. กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์				
1) ผู้เข้าชมทั่วไป	✓	✓	✓	✓
2) ผู้เข้าชมเป็นหมู่ คณะ	✓	✓	✓	✓
3) ผู้เข้าชมชาว ต่างชาติ	ไม่ใช่เป้าหมายหลัก	ไม่ใช่เป้าหมายหลัก	ไม่ใช่เป้าหมายหลัก	✓
7. พื้นที่สำหรับการใช้งานสำหรับเจ้าหน้าที่				
1) สำนักงาน	✓	แยกจากอาคาร	แยกจากอาคาร	แยกจากอาคาร
2) พื้นที่จัดแสดง	✓	✓	✓	✓
3) ส่วนบริการ	✓	แยกจากอาคาร	แยกจากอาคาร	แยกจากอาคาร
4) ห้องคลัง	✓	แยกจากอาคาร	แยกจากอาคาร	✓
5) ห้องน้ำ	✓	✓	✓	แยกจากอาคาร
6) พื้นที่รับประทานอาหาร	แยกจากอาคาร	แยกจากอาคาร	แยกจากอาคาร	แยกจากอาคาร

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่ง ชาติ	พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่ง ประเทศไทย	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร
8. ปัญหาและวิธีแก้ไขในการใช้งานอาคารภายหลังหลังจากการปรับปรุงเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์				
ปัญหา	1. น้ำหนักประตูห้องนิทรรศการ 2. การหมุนเวียนอากาศ 3. หลังคารั่ว 4. ปลวก 5. สีอาคาร 6. พื้นที่ใช้งานไม่เพียงพอ 7. ไม่มีพื้นที่สำหรับรับประทานอาหาร 8. จำนวนห้องน้ำไม่เพียงพอ 9. ไม่มีที่สำหรับจัดกิจกรรม 10. พื้นที่จอดรถไม่เพียงพอ 11. ข้อบกพร่องในการประชาสัมพันธ์	1. พื้นที่ไม่เพียงพอสำหรับการรองรับจำนวนผู้เข้าชม	1. แนวคิดในการจัดแสดงเนื่องจากมีวัตถุจัดแสดงจำนวนมาก 2. วัสดุซ่อมแซมอาคารที่ไม่สามารถหาได้ตรงตามแบบเดิม 3. พื้นตกท้องช้างที่ห้องสมุด 4. สีอาคาร 5. น้ำใต้ดิน 6. ความชื้นที่มากเกินไป 7. รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับระบบประกอบอาคาร สำหรับการนำไปใช้งานกับอาคารประวัติศาสตร์	1. วัตถุจัดแสดงมีมากเกินไป 2. พื้นที่ใช้งานไม่เพียงพอ 3. ความสว่างจากแสงธรรมชาติ 4. ระดับพื้น 5. แสงแดดส่องเข้าพร้อมกันทั้งสองด้านของอาคารทำให้มองเห็นวัตถุจัดแสดงไม่ชัดเจน 6. การระบายอากาศ 7. ความร้อนจากไฟส่องสว่าง 8. การติดตั้งระบบปรับอากาศ 9. ฝนที่สาดเข้ามาภายในอาคาร 10. น้ำฝนที่รั่วจากหลังคา 11. รูปแบบของประตู และหน้าต่าง

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่งชาติ	พิพิธภัณฑ์ธนาคาร แห่งประเทศไทย	พิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ พระนคร
----------------	---	-----------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------

8. ปัญหาและวิธีแก้ไขในการใช้งานอาคารภายหลังหลังจากการปรับปรุงเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ (ต่อ)

ปัญหา (ต่อ)				12. เชื้อราบนผนัง 13. กระเบื้องหลังคา 14. ระบบไฟฟ้า 15. ระบบป้องกันไฟ 16. ระบบรักษา ความปลอดภัย 17. ความชื้นภายใน ส่วนจัดแสดง 18. สัตว์ต่าง ๆ รอบ บริเวณอาคาร 19. สภาพแวดล้อม รอบอาคาร 20. การเข้าถึง 21. ค่าบำรุงรักษา อาคาร
-------------	--	--	--	---

9. รูปแบบของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ขององค์กร

1) หน่วยงานต้น สังกัด	สถาบันพระปกเกล้า ศึกษา	สถาบันพิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่งชาติ	ธนาคารแห่ง ประเทศไทย	กรมศิลปากร
2) งานออกแบบ นิทรรศการ	ประกวดแบบและ จัดจ้างภายนอก	ประกวดแบบและ จัดจ้างภายนอก	ประกวดแบบและ จัดจ้างภายนอก	หน่วยงานภายใน
3) งานซ่อมบำรุง รักษาอาคาร	จัดจ้างภายนอก	จัดจ้างภายนอก	จัดจ้างภายนอก	ช่างของกรมศิลปากร และจัดจ้างภายนอก
4) งานซ่อมบำรุง อุปกรณ์	จัดจ้างภายนอก ส่วนหน่วยงานภายใน ดูแลเรื่องแสง	-	หน่วยงานภายใน	หน่วยงานภายใน
3) หน่วยงานด้าน สถาปัตยกรรม	-	-	✓	-

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

ข้อมูลในเรื่อง	พิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่งชาติ	พิพิธภัณฑ์ธนาคาร แห่งประเทศไทย	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร
10. นโยบายในอนาคตของการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์				
นโยบายในอนาคต	1. ปรับปรุงอาคาร 5 ชั้นด้านหลัง อาคารพิพิธภัณฑ์ 2. เพิ่มภาพยนตร์ เข้ามาในส่วนของ ข้อมูลให้บริการ 3. ทำการวิจัยเกี่ยว กับการมีส่วนร่วม ของชุมชนโดยรอบ	1. ทำการวิจัย ชุมชนรอบด้าน ถึงความเป็นอยู่ และความร่วมมือ กับพิพิธภัณฑ์	1. โครงการปรับปรุง ภูมิสถาปัตย์ หลัง พ.ศ. 2550 2. อาจมีการเปิดให้ เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ในวันเสาร์เป็น แบบพิพิธภัณฑ์ เปิด	1. ปรับปรุงสวน ห้องจัดแสดงใน หมู่พระวิมาน โดยทำการสืบ ค้นประวัติ ศาสตร์ แล้วจึง ทำการปรับปรุง ให้กลับไม่มี สภาพดั้งเดิม

จากตารางที่ 5.8 แสดงเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการใช้งานพื้นที่ของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พบว่าพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง ต่างมีรูปแบบและเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ที่ต่างกันออกไป สามารถจัดแบ่งประเภทของเนื้อหาได้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีเนื้อหาแบบเฉพาะเรื่อง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย กับกลุ่มที่มีเนื้อหาพิพิธภัณฑ์แบบกว้าง ๆ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ เพื่อใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ต่างเห็นตรงกันถึงความเหมาะสม เนื่องจากสถาปัตยกรรมสามารถดึงดูดคนได้ด้วยตัวเองจากบรรยากาศความเป็นประวัติศาสตร์ของอาคาร และมีพิพิธภัณฑ์ 3 แห่งที่มีการใช้อาคารเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ส่วนข้อเสียมีความเห็นตรงกันเกี่ยวกับข้อจำกัดของพื้นที่ ซึ่งไม่ได้ถูกออกแบบสำหรับใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์มาตั้งแต่ต้น

การควบคุมสภาพแวดล้อมภายในห้องจัดแสดงมีความแตกต่างที่ชัดเจนสำหรับ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เนื่องจากเป็นเพียงที่เดียวที่ไม่เลือกใช้ระบบปรับอากาศสำหรับ อาคารแต่ใช้วิธีใช้การเป่าลมเย็นแทน ทำให้ลมจากภายนอกสามารถพัดผ่านห้องเพื่อการระบาย อากาศได้ แต่วิธีการดังกล่าวมีผลเสียคือ ทำให้ฝุ่นละอองจากภายนอกสามารถเข้ามาภายในห้อง จัดแสดงได้ง่าย รวมทั้งแสงธรรมชาติจากภายนอกซึ่งทำให้เกิดปัญหาความยุ่งยากในการจัดแสง สำหรับจัดแสดงวัตถุ โดยอาคารหลังอื่นซึ่งเลือกใช้ระบบปรับอากาศภายในอาคารนั้น จะพบ ปัญหาที่ต่างออกไป คือการระบายอากาศ และปัญหาความชื้นที่เกิดจากระบบปรับอากาศ

การจัดเส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการจัดแสดง พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งเลือกใช้เส้นทาง สัญจรแบบแนะนำตามเนื้อหาจัดแสดงเหมือนกันทั้งหมด เนื่องจากเป็นการใช้อาคารที่ไม่ได้มีการ ออกแบบเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์โดยตรง ดังนั้นจึงไม่สามารถบังคับเส้นทางสัญจรทางกายภาพได้ อย่างสมบูรณ์

รูปแบบและบรรยากาศของส่วนจัดแสดง พิพิธภัณฑ์ 3 แห่งคือ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย เลือกใช้ผนังลอยตัว กับเทคโนโลยีด้านสารสนเทศเข้ามาช่วยในการจัดแสดง ส่วนการอนุรักษ์ สภาพห้องตามประวัติศาสตร์พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทยเลือกทำการอนุรักษ์เป็นบางห้อง พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติเลือกอนุรักษ์เฉพาะสี่เดิมของห้องภายใน และพิพิธภัณฑ์พระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่มีแนวคิดในเรื่องดังกล่าว สำหรับบรรยากาศส่วนจัดแสดงมีเพียง พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติที่มีแนวคิดว่าจะตัดขาดจากรูปแบบอาคาร เพื่อไม่ให้สถาปัตยกรรม แฝงความโดดเด่นกับส่วนนิทรรศการจัดแสดงมากเกินไป นอกจากนั้นแนวคิดในการให้อาคาร เสมือนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดง มีเพียงพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ไม่ ได้ให้ประเด็นดังกล่าวในการนำเสนอเพื่อการเรียนรู้ต่อผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งมีกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าชมไม่ต่างกัน เพียงแต่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะมีกลุ่มผู้เข้าชมที่เป็นชาวต่างชาติมากกว่า เนื่องจากอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และยังมีอาคารที่มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมไทย ทำให้ได้รับความสนใจค่อนข้างมากจากกลุ่ม ชาวต่างชาติ

พื้นที่สำหรับการใช้งานสำหรับเจ้าหน้าที่นอกจากพื้นที่สำหรับจัดแสดงและห้องน้ำแล้ว พื้นที่ส่วนอื่นของพิพิธภัณฑ์ 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่ง ประเทศไทย และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้แยกส่วนดังกล่าวออกจากอาคาร พิพิธภัณฑ์ เนื่องจากต้องการให้อาคารพิพิธภัณฑ์เป็นพื้นที่สำหรับการจัดแสดงเท่านั้น

ปัญหาและวิธีแก้ไขในการใช้งานอาคารภายหลังจากการปรับปรุงเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ สำหรับพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งมีปัญหาเหมือนกันในเรื่องของการหมุนเวียนอากาศภายในอาคาร สีของอาคาร น้ำฝนที่รั่วซึมจากหลังคา และพื้นที่ใช้งานที่ไม่เพียงพอ ซึ่งเกิดจากการใช้อาคารที่ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ตั้งแต่เริ่ม ส่วนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ที่มีปัญหาหลังจากการปรับปรุงค่อนข้างมากเนื่องจากงบประมาณที่มีจำกัด และรูปแบบอาคารที่เป็นลักษณะของสถาปัตยกรรมไทยซึ่งต่างจากรูปแบบอาคารพิพิธภัณฑ์ทั้ง 3 แห่งที่กล่าวมาข้างต้น

รูปแบบการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ขององค์กรเป็นการดำเนินงานโดยมีหน่วยงานต้นสังกัดที่แตกต่างกันออกไป สำหรับงานออกแบบนิทรรศการ และงานซ่อมบำรุงรักษาอาคารของพิพิธภัณฑ์ 3 แห่งได้แก่ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นการจับประกวดแบบและจัดจ้างภายนอกทั้งหมด ส่วนงานซ่อมบำรุงอุปกรณ์พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เลือกจัดการเอง เฉพาะส่วนของอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง ส่วนพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เลือกใช้หน่วยงานของตนเองในการดำเนินงาน มีเพียงพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทยที่มีส่วนงานสำหรับดูแลรับผิดชอบทางด้านสถาปัตยกรรมภายในองค์กรเอง

นโยบายในอนาคตของการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ มีพิพิธภัณฑ์ 3 แห่งได้แก่ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย ที่มีนโยบายในการปรับปรุงพื้นที่โดยรอบและสร้างอาคารส่วนต่อขยายของพิพิธภัณฑ์เพื่อรองรับการใช้งานที่เพิ่มขึ้น ส่วนพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กับพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติมีแนวคิดที่คล้ายกันคือ การทำวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรอบที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ นอกจากนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังมีนโยบายในการปรับปรุงห้องจัดแสดงในหมู่พระวิมาน โดยทำการสืบค้นประวัติศาสตร์แล้วจึงทำการปรับปรุงให้กลับไปมีสภาพดั้งเดิม เนื่องจากทางพิพิธภัณฑ์มีพื้นที่จำกัดจึงไม่สามารถก่อสร้างส่วนต่อขยายของพิพิธภัณฑ์ออกไปได้อีก

5.3 การวิเคราะห์การบริหารทรัพยากรกายภาพของอาคารพิพิธภัณฑ์

อาคารราชการกับอาคารพิพิธภัณฑ์ต่างสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองและรองรับความต้องการพื้นที่อาคารในการทำงานขององค์กร ดังนั้นในการปรับปรุงการใช้งานจากอาคารราชการซึ่งเป็นอาคารสำนักงานไปเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นอาคารสันตนาการ จึงต้องมีการปรับปรุงระบบกายภาพของอาคารแทบทั้งหมด รวมถึงการเพิ่มระบบประกอบอาคารเพื่อรองรับการใช้งานตาม

วัตถุประสงค์ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อาคารประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นอาคารที่มีการก่อสร้างมาเป็นเวลานาน ทำให้อาคารเกิดความเสื่อมและไม่มียระบบประกอบอาคารที่ทันสมัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารทรัพยากรกายภาพของ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ และสืบค้นข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 ผู้ใช้งานอาคารพิพิธภัณฑ์

เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ไม่ใช่งานที่หวังผลตอบแทนเป็นกำไรสูงสุด แต่ต้องการผลตอบแทนเป็นองค์ความรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เข้าชมทุกคนที่เข้ามาเยี่ยมชม โดยเฉพาะกับพิพิธภัณฑ์ที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่งในครั้งนี้ซึ่งไม่ได้ถูกดำเนินงานโดยองค์กรของเอกชน ได้แก่ สถาบันพระปกเกล้าศึกษา สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย และกรมศิลปากร ดังนั้นความคาดหวังสำหรับองค์กรดังกล่าวที่มีต่อการบริหารทรัพยากรกายภาพของอาคารพิพิธภัณฑ์ จึงเป็นการบริหารจัดการเพื่อให้มีค่าใช้จ่ายอาคารที่ต่ำ และทำให้สถานที่ทำงานมีประสิทธิภาพในการสร้างผลผลิตสูงขึ้นในฐานะของการเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ แต่อาจมีพิพิธภัณฑ์บางแห่งที่องค์กรต้นสังกัดมีความต้องการเพิ่มเติมสำหรับอาคารพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งมีนโยบายให้อาคารพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กรด้วย

สำหรับผู้ใช้งานอาคารพิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์และผู้เข้าชม สำหรับเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ความต้องการคือ สภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงานรวมถึงสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ความต้องการดังกล่าวไม่ต่างกันสำหรับพิพิธภัณฑ์ทุกแห่ง ส่วนความต้องการของผู้เข้าชมเป็นความต้องการที่เกี่ยวกับผลตอบแทนสำหรับการเรียนรู้ที่ได้รับจากพิพิธภัณฑ์ และสภาพแวดล้อมที่ดีรวมทั้งความปลอดภัยในการเข้าชม ซึ่งประเภทของผู้เข้าชมประกอบด้วยผู้เข้าชมทั่วไปและผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะที่ไม่ต่างกันสำหรับพิพิธภัณฑ์ทุกแห่ง สำหรับกลุ่มผู้เข้าชมชาวต่างชาติอาจไม่ใช่เป้าหมายหลักของทางพิพิธภัณฑ์ แต่สำหรับพิพิธภัณฑ์บางแห่งต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้เข้าชมนี้ด้วย เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นต้น ซึ่งพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ในจุดท่องเที่ยวที่มีชาวต่างชาติให้ความสนใจในการเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก

5.3.2 การใช้งานพื้นที่

การใช้งานพื้นที่ของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานเป็นการแบ่งแยกพื้นที่ตามหน้าที่รับผิดชอบ ประกอบด้วยส่วนของสำนักงานซึ่งมีลักษณะเป็นผังพื้นที่แบบเปิด (open plan) โดยแยกเฉพาะส่วนของผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่เฉพาะ เช่น ห้องทำงานผู้บริหาร ห้องทำงานนักวิชาการ และห้องจัดเก็บวัตถุจัดแสดง เป็นต้น

การใช้งานพื้นที่ของผู้เข้าชมสำหรับกิจกรรมที่มีการดำเนินการอยู่ ณ ปัจจุบันของพิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บริการการศึกษา

พิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายให้บริการการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการเรียนรู้แบบตามอัธยาศัย ผู้เข้าชมสามารถแสวงหาความรู้และประสบการณ์ได้จากสื่อการศึกษาที่หลากหลาย ประกอบด้วย

- 1) บริการนำชมนิทรรศการ
- 2) ห้องศาลาเฉลิมกรุงจำลอง(ห้องฉายภาพยนตร์)
- 3) ศูนย์ข้อมูลพระปกเกล้าศึกษาและจดหมายเหตุ
- 4) การจัดอบรมความรู้

2. การจัดอภิปรายตามหัวข้อนิทรรศการหมุนเวียน

จัดอภิปรายเดือนละ 2 ครั้ง แต่มักเกิดปัญหาความรีบร้อนในการเรียนเชิญวิทยากร หรือระยะเวลาที่จำกัดในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการอภิปราย ส่วนมากผู้ที่เข้าร่วมอภิปรายจะเป็นของสมาชิกพิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้รับข่าวสารและหัวข้อการอภิปรายพร้อมทั้งนำไปบอกต่อแบบปากต่อปาก

3. การจัดฉายภาพยนตร์

จัดฉายภาพยนตร์ทุกวันอังคารถึงวันอาทิตย์ วันละ 2 รอบ เวลา 10:00 น. และ 14:00 น. ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี บางส่วนเป็นกลุ่มผู้เข้าชมที่เดินทางมาเพื่อชมการจัดฉายภาพยนตร์โดยเฉพาะ

4. นิทรรศการหมุนเวียน

มีการจัดนิทรรศการหมุนเวียนเฉลี่ยประมาณ 3 ครั้งต่อปี และมีการจัดนิทรรศการย่อยอีกหลายครั้ง โดยช่วงเวลาที่จะจัดจะกินเวลาช่วงละประมาณ 4 เดือน

ตารางที่ 5.9

นิทรรศการหมุนเวียน ปิงปองประมาณ 2547

	นิทรรศการวังพระปกเกล้า (ระยะเวลาการจัดแสดง 30 พฤษภาคม 2547 ถึง 31 สิงหาคม 2547)
	นิทรรศการภาพนิ่งจากฟิล์มภาพยนตร์รัชกาลที่ 7 (ระยะเวลาการจัดแสดง 3 เมษายน 2547 ถึง 15 พฤษภาคม 2547)
	นิทรรศการภาพวาดเขาวงกต (ระยะเวลาการจัดแสดง 16 ธันวาคม 2546 ถึง 15 กุมภาพันธ์ 2547)
	นิทรรศการภาพสีน้ำมัน (ระยะเวลาการจัดแสดง 5 กันยายน 2546 ถึง 31 ตุลาคม 2546)
	นิทรรศการอิทธิพลดนตรีฝรั่งต่อการเกิดเพลงไทยสากล (ระยะเวลาการจัดแสดง 30 พฤษภาคม 2546 ถึง 30 สิงหาคม 2546)
	นิทรรศการ 5 ปี ของการปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญ (ระยะเวลาการจัดแสดง 11 กุมภาพันธ์ 2546 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2546)

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลพระปกเกล้าศึกษาและจดหมายเหตุ, 2548.

การศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้งานพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มุ่งเน้นศึกษาการประเมินความคิดเห็นทางด้านกายภาพ และการประเมินความต้องการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของผู้เข้าชม โดยผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าชมจำนวน 30 คนและจากการ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างในการประเมินความคิดเห็นมีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งซึ่งคิดเป็น 60% ที่ เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อนหน้านี้ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็น กลุ่มคนทั่วไปช่วงเวลาที่มีการเข้าใช้บริการมากที่สุดจึงเป็นวันเสาร์และอาทิตย์ ช่วงเวลาระหว่าง 13:00 – 15:00 น. ส่วนมากสนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องจาก สนใจค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คิดเป็นสัดส่วนที่ 90% โดยมี เพียง 5% ที่สนใจรูปลักษณะภายนอกของอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

สำหรับความคิดเห็นทางด้านกายภาพพบว่า 30% ของกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า พื้นที่ ในการใช้งานคับแคบเกินไปทำให้การใช้งานพื้นที่ถูกจำกัด และไม่มีพื้นที่เฉพาะสำหรับนั่งพักผ่อน กับรับประทานอาหารภายในตัวอาคาร แสดงถึงพื้นที่อื่นจำกัดสำหรับการจัดกิจกรรมและการ พักผ่อนทั้งสำหรับเจ้าหน้าที่และผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์

5.3.3 การบริหารงานทรัพยากรกายภาพของอาคารพิพิธภัณฑ์

รูปแบบของงานบริหารทรัพยากรกายภาพอาคารพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง เป็นการจัดการเกี่ยวกับระบบประกอบอาคารซึ่งเป็นส่วนที่ถูกเพิ่มเข้าไปภายหลังการปรับปรุงการใช้งานอาคาร ประกอบด้วยระบบปรับอากาศ ระบบแสงสว่าง ระบบป้องกันเพลิงไหม้ ระบบรักษาความปลอดภัย และระบบข้อมูลข่าวสาร มีพิพิธภัณฑ์ 2 แห่งที่เลือกจัดการงานซ่อมบำรุงอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีการจัดตั้งสายงานเพื่อรองรับการทำงานในส่วนดังกล่าว ส่วนพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เลือกใช้การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก (outsourcing) เข้ามาจัดการบริหารงานทรัพยากรกายภาพของอาคาร นอกจากระบบประกอบอาคารที่กล่าวมาแล้วยังมีส่วนของการจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปลวกเพื่อแก้ไขปัญหาในส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นด้วย โดยทั้งหมดจะเข้ามาทำการตรวจสอบและดูแลระบบประกอบอาคารทุก ๆ 1 ถึง 2 อาทิตย์ เนื่องจากโครงสร้างส่วนของหน่วยงานพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ความสำคัญกับเรื่องของเนื้อหาการจัดแสดง และงานบริหารที่เกี่ยวเนื่องงานพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนใหญ่เนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็ก โดยพิพิธภัณฑ์จะรับผิดชอบเฉพาะงานเกี่ยวกับการจัดระบบแสงส่องสว่างที่ใช้ในการจัดแสดงนิทรรศการเท่านั้น เนื่องจากเป็นงานที่ต้องอาศัยความชำนาญและไม่ยากลำบากเกินไปนัก โดยระบบแสงส่องสว่างที่ใช้ในการจัดแสดงนิทรรศการเป็นระบบรางซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายเองได้สะดวกตามความต้องการ

5.3.4 งบประมาณในการดำเนินงานบริหารทรัพยากรกายภาพของอาคารพิพิธภัณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการงานของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวประจำปีงบประมาณ 2547 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ (operating cost) ประกอบด้วย

1) ค่าเช่าพื้นที่อาคาร

พิพิธภัณฑ์เช่าอาคารจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ คิดค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนเงิน 140,000 บาทต่อเดือน หรือตกปีละ 1,680,000 บาท

2) ค่าสาธารณูปโภค

ค่าสาธารณูปโภคคิดเฉลี่ยเดือนละ 276,667 บาท หรือตกปีละ 3,320,000 บาท

รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการที่พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องจ่ายเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้นประมาณปีละ 5,000,000 บาท

2. ค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วยค่าใช้จ่าย ดังตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10

ค่าใช้จ่ายสำหรับงานกิจกรรม ปีงบประมาณ 2547

โครงการ	งบประมาณ
1. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและการให้บริการของพิพิธภัณฑ์	
1) จัดพิมพ์คู่มือประกอบนิทรรศการหมุนเวียน 2) จัดพิมพ์โปสเตอร์และโปสการ์ดจำนวน 1,000 ชุด 3) ผลิตป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรมจำนวน 9 ชุด 4) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ตามสื่อต่าง ๆ 13 ครั้ง 5) จัดทำสโปตวิทยุประชาสัมพันธ์ จำนวน 50 ชุด 6) สมาชิกสัมพันธ์จำนวน 944 คน	617,200.00 บาท
2. ศูนย์ข้อมูลพระปกเกล้าศึกษาและจดหมายเหตุ	
1) รวบรวมข้อมูลในรูปเอกสารและหนังสือจำนวน 590 เรื่อง 2) ข้อมูลเกี่ยวกับรัชกาลที่ 7 ในรูปของสารคดีภาพยนตร์ สารคดีบรรยายแบบเทปคาสเซต และภาพถ่าย 3) มีผู้ให้บริการศูนย์บริการข้อมูล 1,720 คนต่อปี 4) ผลิตเอกสารเผยแพร่จำนวน 1,000 เล่ม	328,592.00 บาท
3. อนุรักษ์ซ่อมแซมและจัดหาโบราณวัตถุ	
1) อนุรักษ์และซ่อมแซมสิ่งของจำนวน 55 รายการ 2) จัดทำทะเบียนโบราณเพิ่มเติมจำนวน 33 รายการ 3) จัดหาโบราณวัตถุจำนวน 33 รายการ 4) ปรับปรุงนิทรรศการถาวรจำนวน 2 ครั้ง	597,000.00 บาท
4. นิทรรศการชั่วคราวและกิจกรรมหมุนเวียน	
1) มีผู้เข้าชมนิทรรศการ 3 ครั้ง (1,500คนต่อครั้ง) 2) จัดกิจกรรมวันสำคัญ 3 ครั้ง 3) จัดอภิปรายสัมมนาวิชาการ 7 ครั้ง 4) นำชมนิทรรศการ 193 กลุ่ม 5) อบรมหลักสูตรระยะสั้น 1 ครั้ง 6) มีผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ 21,792 คน	586,400.00 บาท
5. ผลิตหนังสือเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	
หนังสือการจัดนิทรรศการถาวร 3,000 เล่ม	250,000.00 บาท
ค่าใช้จ่ายรวม	2,379,192.00 บาท

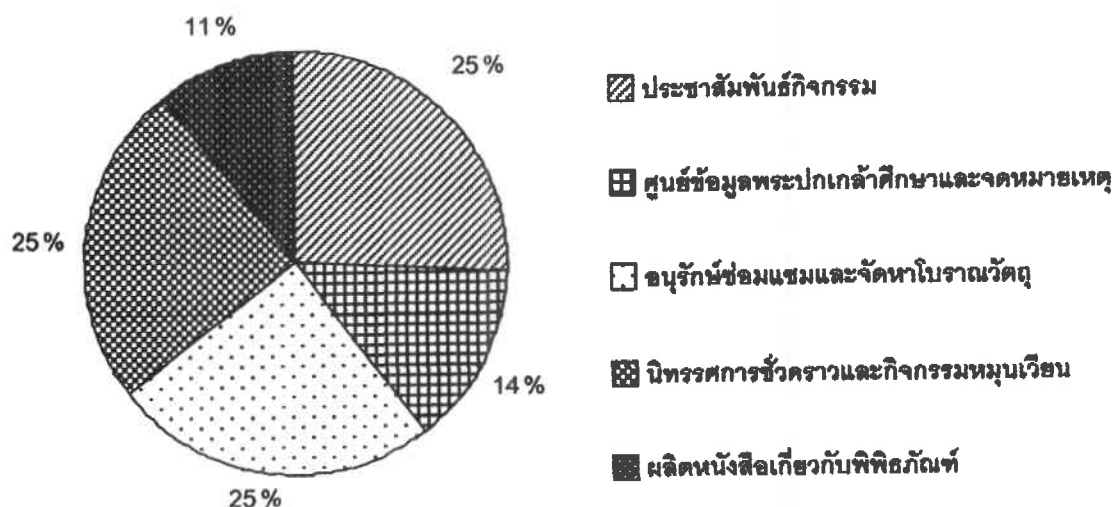
ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า, 2548.

จากตารางที่ 5.10 ค่าใช้จ่ายสำหรับงานกิจกรรมคิดเป็นค่าใช้จ่ายรวม 2,379,192 บาท คิดเป็นครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ (operating cost) ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่มากเกินไป โดยค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดมีจำนวนใกล้เคียงกัน 3 รายการคือ ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ค่าใช้จ่ายในการอนุรักษ์ซ่อมแซมและจัดหาโบราณวัตถุ ค่าใช้จ่ายในการนิทรรศการชั่วคราวและกิจกรรมหมุนเวียน

จากภาพที่ 5.57 พบว่า ค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการส่วนมากอยู่ในส่วนขั้นตอนการปรับปรุงการใช้งานอาคาร คิดเป็นสัดส่วน 81.55 % ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับขั้นตอนดังกล่าวเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นการลงทุนที่มีมูลค่าสูง แต่หากการลงทุนในการปรับปรุงการใช้งานอาคารดังกล่าวช่วยลดรายจ่ายด้านอื่นได้ในระยะยาวจะนับเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าในอนาคต เช่น การลดค่าใช้จ่ายในส่วนของพลังงาน ค่าไฟ ค่าน้ำ เป็นต้น

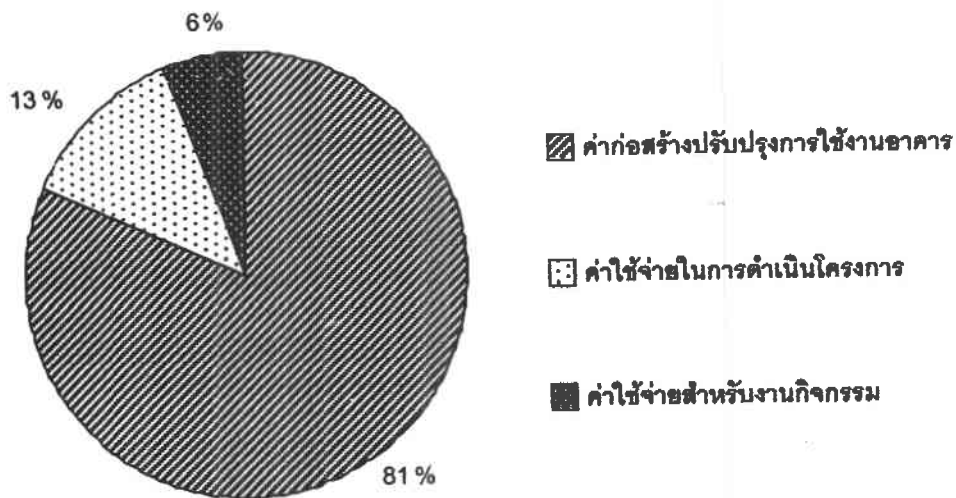
ภาพที่ 5.57

ค่าใช้จ่ายส่วนงานกิจกรรมพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ 5.58

ค่าใช้จ่ายส่วนต้นทุนโครงการพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

3. วิเคราะห์รายรับโครงการ (revenue) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าบัตรเข้าชมโดยคิดจาก

เปิดให้บริการ

วันอังคาร ถึง วันอาทิตย์

ตั้งแต่เวลา 09:00 ถึง 16:00 น.

ค่าธรรมเนียมการเข้าชม

ชาวไทย 20 บาท

ชาวต่างประเทศ 40 บาท

วันหยุดราชการผู้เข้าชมชาวไทยไม่ต้องเสียค่าเข้าชม

ผู้เข้าชมในปีงบประมาณ 2547

ชาวไทย 19,942 คน

คิดเป็นเงิน 398,840 บาท

ชาวต่างชาติ 841 คน

คิดเป็นเงิน 33,640 บาท

รวมเป็นรายได้จากค่าเข้าชมพิพิธภัณฑ์

432,480 บาท

จากการคำนวณ พบว่า รายรับที่ได้จากค่าธรรมเนียมการเข้าชมของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่ในระดับที่น้อยมากเมื่อเทียบกับรายจ่ายที่มี เหตุผลส่วนหนึ่งมาจากการที่สัดส่วนของผู้เข้าชมชาวต่างชาติซึ่งมีจำนวนน้อย จนรายรับจากค่าเข้าชมที่เก็บได้เป็นจำนวนเงินที่น้อยกว่าค่าเข้าชมของผู้เข้าชมชาวไทยถึง 10 เท่า ดังนั้น หากต้องการวิธีแก้ไข

ปัญหาดังกล่าว ต้องให้ความสำคัญไปยังส่วนของผู้เข้าชมชาวต่างชาติว่า เพราะเหตุใดพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงไม่ได้รับความสนใจจากผู้เข้าชมกลุ่มดังกล่าว

เมื่อพิจารณาเรื่องของงบประมาณการดำเนินงานบริหารทรัพยากรกายภาพของอาคารพิพิธภัณฑ์ จะพบข้อแตกต่างในส่วนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งประสบปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณในการใช้จ่ายไม่เพียงพอ เนื่องจากเป็นอาคารที่ทั้งช่วงการปรับปรุงใหญ่มาเป็นเวลานานทำให้กายภาพอาคารมีความเสื่อมอย่างมาก และไม่สามารถปิดทำการเพื่อปรับปรุงสภาพอาคารในคราวเดียวได้ จึงต้องทำการซ่อมบำรุงอาคารพร้อมกับเปิดดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ไปพร้อมกันตลอดทั้งปี ทำให้ผู้เข้าชมเกิดความไม่สะดวกในการเข้าชมและเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่เหมาะสม เพราะงบประมาณที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้รับจากกรมศิลปากรมีจำกัด เนื่องจากกรมศิลปากรเป็นหน่วยงานใหญ่มีส่วนงานที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมากทำให้ไม่สามารถจัดสรรงบประมาณได้เพียงพอกับความจำเป็นในการใช้งาน โดยพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้รับการจัดสรรงบประมาณปีละประมาณ 1 ล้านบาท แต่คงเหลือสำหรับงานซ่อมบำรุงอาคารประมาณ 3 แสนบาทเมื่อหักลบค่าใช้จ่ายในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ออกไปแล้ว เช่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ ค่าใช้จ่ายในส่วนงานกิจกรรมสำหรับพิพิธภัณฑ์ และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ทำให้ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอสำหรับการนำไปใช้ในงานซ่อมบำรุงระบบประกอบอาคาร ดังนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จึงทำงานซ่อมแซมอาคารในส่วนที่สามารถทำได้เองเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เช่น งานทาสีอาคารซึ่งต้องทำการทาสีปีละครั้ง โดยมีการจัดจ้างช่างภายนอกเข้ามาทำงานเฉพาะส่วนที่ทาสีบ่อยมากและเกินความสามารถของช่างของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เท่านั้น เพื่อเป็นการประหยัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เป็นต้น